

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

„...Z mržnjo do nikogar,
s širokogrudnostjo do vseh,
z odločnostjo v pravico,
si prizadevajmo,
da bomo končali delo,
ki ga opravljamo:
CELITI NARODNE RANE.“

Lincoln

LETNIK: XXXIV
VOLUME: XXIV

PUBLISHED MONTHLY BY: SLOVENIAN NATIONAL FEDERATION OF CANADA, 646 EUCLID AVE., TORONTO, ONT., CANADA. M6G 2T5

Stev.: 1
No.: 1

Motiti se, je človeško

Če s tem starim rimskim re-
kom, potrjenim z nešteti
vsakdanjimi življenjskimi pri-
meri, na kratko pregledamo
slovensko politično ravnanje v
zadnjih sto letih, pridemo do
porazne ugotovitve, namreč,
da se slovenski politiki niso
ničesar naučili in ne potrudi-
li, da bi se izognili usodnim pre-
teklim političnim napakam.

Evropska pomlad narodov je
v začetku devetnajstega sto-
letja zajela tudi slovenski narod
Slovenski izobraženci, ki so
takrat študirali na Dunaju in v
Gradcu, so v tej važi slovenski
zgodovinski prelomnici l. 1848
v „Združeni Sloveniji“ pravilno
izrazili slovensko narodno ho-
tenje. S proglasitvijo tega vse-
slovenskega narodnega poli-
tičnega programa in po dolgih
stoletjih s ponovno oživljeno
slovensko državno miselnostjo
so takratni slovenski politični
glasniki zavrgli ilirizem.

Slovenska pot, bolje rečeno,
slovenska državnost, je bila s
tem izrednim in pogumnim de-
janjem zopet jasno začrtana in
kasneje potrjena s spontanimi
narodnimi manifestacijami na
političnih taborih.

Pričakovati je bilo, da se bo
s tem slovenskim narodnim
prebujenjem slovenska
državnost zavestno izražala in
utrjevala na vseh področjih slo-
venskega narodnega življenja.
Žal, temu ni bilo tako.

Slovenski politični voditelji
so ob koncu devetnajstega in
na pragu dvajsetega stoletja
pod vplivom novodobnega
ilirskega gibanja opustili v „Du-
najski Sloveniji“ jasno nakaza-
no slovensko državno misel-
nost in se v svoji politični nai-
vnosti začeli ogrevati za „enoten
jugoslovanski narod“.

V tej politični zmedi, brez jas-
no in prepričevalno izdelane-
ga, času primerne vseslo-
venskega narodnega progra-
ma, nas je zajela prva svetovna
vojna in z njo razsulo Avstrije.

Ta načrtno negovana politič-
na zmeda in dalje dejstvo, da
takratni slovenski politični vo-
ditelji niso bili kos „bratskemu
diplomatskemu okrog prina-
šanju“, sta povzročila, da smo
se Slovenci znašli najprej v si-
cer pravilno proglašeni, a med-
narodno nepriznani državi
SHS in kasneje v kraljevi Jugo-
Slaviji brez narodnih pravic in
z njimi ugodnih pogojev za vse-
stransko slovensko narodno
rast.

Prav tako politično nepripr-
avljene nas je doletela druga
svetovna vojna. Tragika je bila
tokrat toliko večja, ker je urad-
no slovensko politično vodstvo

popolnoma odpovedalo in se
zaradi politične nejasnosti,
naivnosti in neodločnosti iz-
življalo v skrajnem političnem
oportunizmu in ga kasneje, na
že shojeni poti, nadaljevali in
skrbno negovali tudi v emigra-
ciji.

To politično nejasnost, zme-
do in neodločnost so izrabili
dobro organizirani slovenski
komunisti, ki so med trojno so-
vražno okupacijo, po ukazu
kominterne izvedli v Sloveniji
krvavo komunistično revoluci-
jo.

Gesla kot npr. osebna in
narodna svoboda, združitev in
osvoboditev slovenskega na-
rodnega ozemlja, slovenska
državna neodvisnost, so bila
slovenskim komunistom le
vaba, prazne politične fraze,
brez prave vsebine, s katerimi
so prevarali mnogo Slovence.
Slovenskemu narodu so se
predstavljali kot rešitelji, s svo-
jimi brezvestnimi, krvavimi de-
janji in z že štirideset let trajajo-
čo genocidno politiko pa
postali njegovi grobarji.

Pa tudi v tej politični zmedi je
bila nakazana pot in prižgan
žarek upanja.

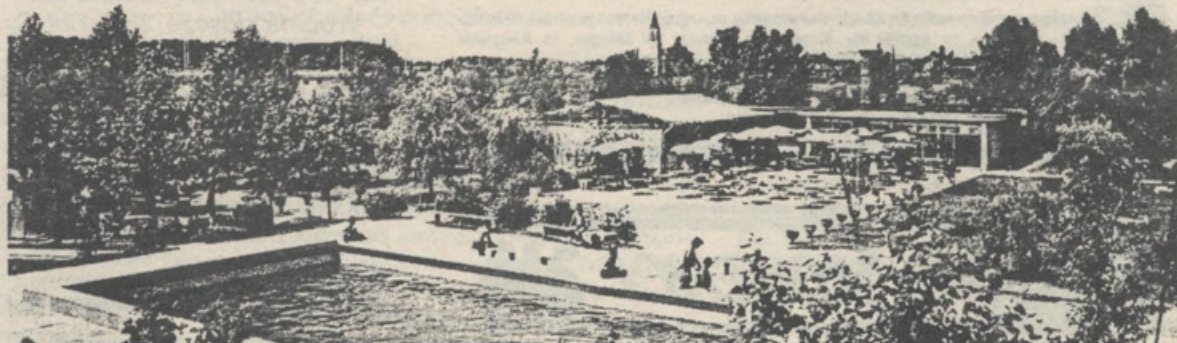
Edini človek, ki je v tej poli-
tični anarhiji trezno presodil
takratni slovenski položaj, je bil
univerzitetni profesor dr. Lam-
bert Ehrlich, nepolitik, duhov-
nik, svetec, videc, ki je s svojo
„Višarsko idejo“, katero je
osvojil in navdušeno podprl
mladi slovenski Slomškov rod,
in iz katere se je že med krvavo
komunistično revolucijo in
kasneje v emigraciji razvilo slo-
vensko državno gibanje.

Slovenski komunisti so v
uresničitvi Ehrlichove „Višar-
ske ideje“ videli največjo oviro
pri izvedbi ukazane revolucije
in končni polastitvi politične
oblasti v Sloveniji, zato so ga
26. maja 1942 leta umorili.

Množični grobovi narodno
zavednih Slovencev v Kočev-
skem Rogu in drugih krajih
Slovenije, trpljenje snovno in
duhovno zasužnjene slo-
venskega naroda, načrtno
teptanje slovenskih narodnih
vrednot in popolno gospodar-
sko razdejanje, so boleče oz-
nake in porazna bilanca te
najbolj temne dobe slovenske-
ga narodnega življenja.

Motiti se, ni sramota. Sramo-
ta in z njo večkrat tudi nepopra-
vljiva škoda tako za poedinca
kot za narod pa postane šele
takrat, če se iz preteklih napak,
preizkušenj in trpljenja prav nič
ne naučimo.

Znebimo in otriesimo se
usodnih preteklih napak! To
naj bo naš novoletni narodni

MORAVCI v Prekmurju so znani po topliškem kopališču, ki dobiva vodo iz 60° vročega naravnega vrelca. Vrelec je najtoplejši v Sloveniji in vsebuje precej rudninskih snovi.

+Prof. Rajko Ložar

Ob zaključku dela za januar-
sko številko S. D. smo izvedeli, da je Vse-
mogočni poklical pred se v začet-
ku tega leta prof. dr. Rajko Ložarja,
da mu po uspešni življenjski poti
namenim odkazan prostor v večnos-
ti. Samo nakratko hočemo omeniti
danes, da je bil pokojnik nekdanji
docent za arheologijo na Ljubljanski
univerzi in direktor etnološkega
muzeja v Ljubljani. Bil je
avtoriteta kot umetnostni zgodovi-
nar. Rodil se je 29. avgusta 1904
(80.letnica) v Ljubljani in prišel v
ZDA in bil profesor na različnih
univerzah, po upokojitvi pa cus-
tos (upravnik) najrazličnejših mu-
zejev širom Amerike. Bodi mu lah-
ka ameriška zemlja. Številnim vo-
rodnikom naše globoko sožalje!
S. D.

Draga 1984

V debati se je jezil na emigrante
P. Hieronim Zvegljč, odbornik
celjske Mohorjeve, češ, da mu
je bilo očitano OF-arstvo itd.
Očitek je seveda neprimeren
ker je Zvegljč bil star komaj 10
let, ko je vojna začela. Zanimi-
vo je pa, da smatra tak očitek
kot žalitev. Človek bi mislil da
je očitek komunist, borec, ofar
za ljudi v Sloveniji časten ali pa
saj dobrodošel?

sklep!

Na pragu novega leta je pri-
merna prilika, da se vsi Sloven-
ci v domovini, zamejstvu in
zdomstvu, vključno z različnimi ide-
ološkimi pogledi, vključimo
v slovensko državno gibanje,
jasno in odločno povemo sve-
tu, da imamo, čeprav številčno
mali narod, pravico do lastne,
mednarodno priznane slo-
venske države: SLOVENIJA!

To je edina pot, kako ustvari-
ti zdrave pogoje vsestranske
slovenske narodne rasti, edina
pot, kako oživiti zdaj teptane
slovenske narodne vrednote in
z njimi ranjeni slovenski narod-
ni ponos, dalje edini način,
kako pomiriti zdaj sprte južno
slovenske narode in enkrat
vendarle vzpostaviti zdrave,
konstruktivne medsebojne od-
nose!

Luka Dolenjc

Osvobodilna teologija

Pod tem naslovom je znana revija Economist dne 13.
oktobra 1984 objavila daljši članek o novih tendencah
v teologiji katoliške Cerkve. Ker članek omenja tudi zadr-
žanje nekaterih katoličanov (zlasti krščanskih socialistov
in njihovega ideologa Edvarda Kocbeka) v Sloveniji med
in takoj po vojni, se nam zdi umestno ponatisniti glavne
točke tega članka.

Članek je bil pisan ravno po času, ko je na zahtevo Vati-
kana, moral frančiskanski brat Leonard Boff (Brazilčan),
priti zagovarjati svojo osvobodilno teologijo pred kardi-
nalom Ratzingerjem, prefektom Kongregacije za pravilno
tolmačenje katoliške teologije. Uradno izjavo o pravilnos-
ti ali nepravilnosti Boffove teorije bo Kongregacija izdala
drugo leto. (t. j. 1985).

„Osvobodilna teologija“, pravi članek je nekaj soraz-
merno novega; ni stara več kot 20 let. Začeli so jo oznan-
jati duhovniki v Južni Ameriki; med najbolj znanimi so:
Gustavo Gutierrez iz Peru, jezuitski pater Juan Segundo
iz Urugvaja, pater Enrique Dussel, Argentinec, ki sedaj
poučuje v Mexiku, jezuit pater Jon Sobrino, Bask, iz
Španije, ki sedaj živi v El Salvador, in frančiskanski brat
Boff. Aktivna sta tudi dva ministra-duhovnika v Nicara-
gua pater Miguel d'Escoto in pater Ernesto Cardinal,
jezuit, sedaj minister za vzgojo in izobrazbo (za katerega
se zdi, da ni nikoli slišal o krščanskem socialistu Edvardu
Kocbeku, o. ur.).

Ti teologi so mnenja, da njihova teologija ne obsega
samo razumevanja krščanske vere, ampak zahteva tudi
njihovo politično dolžnost in predanost spremeniti druž-
bo in to, če treba tudi s silo - gverilo.

Po njihovem mnenju je „osvoboditev“ trojni proces:
a) sociološka analiza razkrinkavanja zatiralca;
b) zburjanje in seznanjanje pri zatirancih zavesti njho-
vega dejanskega stanja;

c) borba proti zatiralcem s taktiko od sorazmerno mirne
aktivnosti demonstracij (kjer so take dovoljene), do for-
miranja manjših skupin, ki naj imajo pravico, pod gotovi-
mi pogoji, začeti proti zatiralcem gverilno vojno.

Osvobodilna teologija zavrača tradicionalno razliko
krščanskih teologov med dvema območji, namreč
duhovno in začasno-posvetno. Takšen dualizem, trdijo ti
teologi, je reakcionaren. Člani resničnega Telesa Kristu-
sovega, so po mnenju patra Segunda tisti, ki sodelujejo v
borbi za osvoboditev.

Pri zagovarjanju teh svojih idej se ti teologi opirajo na
sv. pismo, zlasti Stare Zaveze, kot n. pr. na Knjigo Exodus,
ki oznanja judovskemu ljudstvu pod vodstvom Mojzesa,
„osvoboditev“ izpod egipčanskih tiranov. Tudi iz Novega
Testamenta radi poberejo citate kot je Magnificat (Luka,
52:53), ki govori kako je On odstavil mogočene iz njho-
vih sedežev; kako je hranil lačne z dobrinami in kako je
poslal v stran bogate, praznih rok. Tem teologom je Moj-
zes, voditelj Judov, v njihovi „borbi“ za osvoboditev boljši
vzor za osvobojenje, kot Jezus, ki je odklonil voditi Jude v
vstajoproti Rimljanom.

Ideja „razredne borbe“ je prominentno vidna v tej osvo-
bodilni teologiji. Pater Gutierrez trdi, da Marx ni iznašel
ideje razredne borbe; on je samo analiziral vzroke zanjo
in pokazal pot kako bi s pomočjo nje popeljal svet v brez-
razredno družbo.

Neutrlnost je v tej borbi nemogoča. Sanje o zbliznanju
razredov, kot ga oznanjajo papeži v svojih okrožnicah, so
samoprevara. Teolog ima dolžnost vsodbujati (ščuvati?)
o. ur.) delavni razred, da se bo ta zavedal te razredne bor-
be in sodeloval pri njej. Oporeku, da božje

Nadaljevanje na str. 12

slovenska DRŽAVA

ETHNIC PRESS ASSOCIATION OF CANADA
FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$12.00 per year
\$1.00 single issue.

Advertising 1 column x 1" 94.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
605 Euclid Ave., Toronto

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu

Letna naročilna znesila: Za ZDA in Kanado \$12.-, za Argentine 750.- pezov, za Brasilijo 100.- kruscov, za Anglijo 60.- šillingov, za Avstrijo 100 šillingov, za Avstralijo 10.- evrov, £, za Italijo in Trst 2000.- lir, za Francijo 1800.- frankov.
Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni najna, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti s mišljenjem uredništva in izdajatelja.
Cena za letalsko pošto po predhodnem dogovoru.

Cleveland

Kot vsako leto se tudi letos Slovenci v Clevelandu pripravljajo na rojstvo našega Odrašnika primerno naši slovenski tradiciji.

V nedeljo 2. decembra je obiskal sv. Miklavž slovensko šolo pri Mariji Vnebovzeti. Otroci s starši so napolnili dvorano in svetnika primerno sprejeli.

Na sam godovni dan 6. decembra pa je Slovensko ameriški kulturni svet pripravil lepo srečanje s škofom Pevcem v Borromeo semenišču v počastitev sv. Nikolaja. Škof Pevce je imel sv. mašo in lep primeren nagovor. Po sv. maši je bil kratek sestanek društva, temu pa je sledil sprejem s prigrižkom. Prav tisti večer je zajel Cleveland hud snežni vihar, ki pa ni zadržal ljudi doma. Prišli so v velikem številu.

V nedeljo 9. decembra pa se je ta od otrok tako priljubljeni svetnik ustavil pri sv. Vidu ter obiskal šolarje in prijatelje slovenske šole. Sv. Miklavž je obdaroval vse otroke. Bil je lep popoldan in tudi dosti ljudi je prišlo.

Na sam Božič pa se bodo ljudje iz Clevelanda in okolice zbrali v slovenskih cerkvah, da bodo prisostvovali slovenskim polnočnicam in prepevali slovenske božične pesmi.

Vsem Slovencem po svetu blagoslovljene in sreče polne božične praznike.

Toronto

MISIJON: naša župnija pri Mariji Pomagaj je imela misijon od 15 do 23 decembra. Iz Slovenije sta v ta namen prišla misijonarja č. gg. Jurij Devetak C. M. in Tomaž Podobnik D. J. ki sta imela duhovne obnove tudi v drugih kanadsko-slovenskih župnijah. Ljudje so bili navdušeni z dobrimi nagovori, ki so jih bili deležni. Ob poslovitveni pridigi dne 23. dec. je č. g. Podobnik govoril o geslu francoske revolucije svoboda, enakost, bratstvo, ki naj bi se nahajale vedno v učenju cerkve. Kot je znano prva krščanska cerkev ni prepovedala suženjstva, cerkev je v srednjem veku pos-

številni bralci, da je škoda njegovega talenta in truda. Tudi človeka presune branje pesmi o svobodi v radikalno levičarskem listu, četudi zadnja vrstica še kako spada v NN ko pravi „a v grobu gotovo jo najdem svobodo“.

Poznani rojak Inž. Frank Grmek, predsednik STZ, največji slovenski lovec, piše iz dalnje Azije: „Pozdrav iz Chiattagonga, ki je ob Bengalskem zalivu v Bangladeshu. Tu bom verjetno na kontraktu za dve leti, da jim zgradim 176 mostov na njihovih 100 let starih železnicah.“

Vročina doseže 28 - 12°C, voda je zelo osvežujoča, po poljih zori riž, ob lagunah pa cvete lokvanji.

Na cestah je pa gneča, pešci, ricklháv, tovornjaki, še včasih kakšen bufalo in berači vse povsod, po mestih se bojim voziti, imam šoferja...

Koroške novice

16. novembra 1984 so slovenski Korošci v Celovcu javno protestirali proti ogrožanju dvojezične šole z udeležbo 3000 ljudi pri demonstracijah v glavnem Slovencev pa tudi nekaj nemško govorečih Avstrijcev.

To važno masovno demonstracijo je organiziral nadstrankarski odbor, „Naš tednik“ je 22. novembra 1984 je takole označil prireditev, ki so jo po manifestaciji priredili v dvorani: O NEKI ZLORABI: Več kot enourni koncert Tržaškega partizanskega zbora ni bil na mestu. KPA (komunistična partija Avstrije) je zlorabila protest za lastno partijsko stvar Solidarnost za Nicaragua izražena v dvorani tudi ni bila tokrat na mestu. NT potem poziva Korošce naj se ne dajo zlorabiti v neke partijske in druge sektaške namene. Do tukaj NT glasilo NSKS. Kolikokrat smo že v diaspori kritizirali NSKS, da je prav, da gredo in hodijo v Ljubljano, manjšina je navezana na take stike. Toda hoditi v Ljubljano pa ne pomeni ideološko se povezati in propagirati za komunistični slovenski režim. NSKS je v tem grešil in še greši toliko časa in v taki meri, da smo v veliki meri ravno radi tega zgubili bazo med demokratičnimi slovenskimi Korošci in tudi med nam naklonjenimi nemško govorečimi Avstrijci. Istovetiti naš koroški manjšinski problem s partizanstvom, KPS v formi častne straže mrtvemu Kardelju, soudeležbi na kongresu partije, kooperacijo z režimskim časopisjem itd., nujno pomeni tihi odklon naroda. Rezultat je na dlani. Namesto 20 tisoč slovenskih glasov nas je v veliki meri taka politika spravila na manj kot 5.000 glasov. Zastoj se borimo za manjšinske pravice, ako ni več ljudstva, ki bi jih uživali.

Paketi „oživljeni“! Vlada SFRJ je odobrila nove določbe glede carine na blago, ki ga prinesejo v državo njeni državljani na delu v inozemstvu in na pakete, ki jih pošljejo sorodniki. Obupno ekonomsko stanje, ki že meji na revščino, je nedvomno to nove določ

be napravilo za potrebno. Podrobnosti: Nova določba velja od 1. januarja 1985. Jugoslovani na tujem lahko prinesejo v SFRJ za \$100 (\$1 = ND 200) v SFRJ petkrat na leto. Delavec na tujem še posebej predmete za \$325 - enkrat na leto. Dovoljen je uvoz kompjuterjev za domačo uporabo in celo agregatov za produkcijo elektrike. Za povratnike bodo še posebne olajšave za uvoz avtomobila in obrtne opreme do \$1000. najzanimivejša odredba je možnost pošiljati preko pošte iz inozemstva do vrednosti 50 dolarjev. Ta zadnja odločba bi mogla zopet ustvariti pošilja-

nje paketov s hrano kot se je to godilo v glavnem iz Trsta. Na vse sicer morajo prejemniki plačati carino, toda za gotovo hrano ta ni ravno taka, da bi preprečila pošiljanje. Vsekakor so novi predpisi taki, da so bo dalo malo odpomoči silni stiski doma. Zadnje novice niso dobre. Ljudje odpovedujejo plinske priključke, ker ne morejo plačati plinske kurjave; kar se tiče hrane pa smo takorekoč na robu lakote. Posebno so prizadeti upokojniki z \$50 penzije in jih režim posebno sili, da si poiščejo kako delo. Mnogi ga pa ne morejo dobiti. Odvisni bodo od sorodnikov.

Časnikarju prof. P. Rantu v slovo

V zadnjem telefonskem pogovoru sva si obljubila, da se bova po Tvojem okrevanju znova srečala. „Stari“, tako si me vedno rad prekinjal, „vidiš, vse gre svojo evolucionarno pot... počasi, pa gotovo. Če Bog da, bova še doživela, da bo tudi NO postal v svoji program kot prvo točko suvereno slovensko državo.“

Pa je 28. 11. zabrnal telefon... Pavle je umrl. Pri srcu me je zagrabilo. Ne, saj to ni mogoče! Pa je bila božja volja... tista, ki si jo v zadnji Vestnikovi številki v poslovnem članku prijatelju Srečku Rusu tiho nakazal... Pokojni Albin Kočar je nekaj mesecev pred smrtjo po imenitih razčlenjeval listo 17 kandidatov iz pristavske srenje... O sebi se ni zmotil, na listi niste bili ne Fajdiga Pavle, Slavimir Bagatelj, Srečko Rus in tudi ne Ti. takšna je bila božja volja. Bog Vas je poklical k Sebi, da bi Vam poplačal z večno srečo za vse, kar ste dobrega storili za slovensko zdomstvo, slovensko šolo in tečaje, za slovensko tiskano besedo in našo Pristavo.

Še Te vidim-mladega in polnega sile, kako si preskakoval stopnice v tretje uredniško nadstropje v Ljudski tiskarni in hitel s poročili k uredniku Francetu Glavaču, takrat svojem mentorju. Kot naš najmlajši si vse prehitro izpopolnil vrsto pokojnih stebrov slovenskega katoliškega tiska. Cencič, Terseglav, Potočnik, dr. Odar, dr. Ahčin Hafner Janko, Krošelj Joško, France Kremžar, dr. L. Kuhar, Andrej Uršič, Kessler Jože, France Zupan, Dolenc France, Košiček Jože, Hočevar Čiro, Geratič, Ruda Jurčec, Oblak Vinko, Antolin...

Kakšna vrzel! Sedaj še Ti, ki si svojo globoko notranost in značaj odkrival s pristno časnikarsko žilico v Zbornikih, Vestniku in v Svob. Sloveniji, z vnemo sledil Slovenski poti in Smeri ter Slov. državi, nam pošiljal dobronamerna kritična pisma. Vedno si iskal pravo smer, iskal jasnost, dialogiral z velikim bojevnikiškim duhom. Tudi sebi nisi prizanašal. Tvoja krepost je bila odkritosrčnost, čistina velikega srca, ki je v intimitnosti kljub večkrat robotim besedam in značilni šegavosti, našla tudi za oporekvalca toplo in prijateljsko besedo. Samoljubja v Tebi ni bilo. Zato si se kot profesor in ravnatelj slovenskih šol skoro 25 let posvečal mladini. Ta ti je bila pri srcu, v njej si videl nadaljevanje poslanstva slovenskega političnega zdomstva.

Na Veliko noč si mi še govoril o časnikarskem sestanku. Zadnji je bil v Tvojem domu v Floresu. Želel si, da bi se „stari“ še enkrat zbrali z dr. T. Debeljakom in Mirkom Kunčičem, ki bo decembra slavil že svojo 85. letnico. Za prihodnjo pomlad sva bila namenjena skupno povabiti v Argentino Mirka Javornika, Berganta I. in VI. Mauka „Mirka bom povabil v naše šole, da bo videl, kako se posvečamo

mladini“. Obžaloval si, da bi na tem sestanku manjkala dr. Poštovan in L. Klakočar, ki sta tako daleč od nas. Vedno si se rad spominjal svojih stanovskih prijateljev in sodelavcev.. Pavle, pogrešal Te bom. Kdo bo sedaj na Pristavi obujal spomine na tiste lepe dni pri „Slovincu in Slovenskem domu“?

Mladina, ki se je zbirala v noči po Tvoji smrti in prihitela iz vse strani in slovenskih srenj v Tvojo hišo, kjer si ležal v krsti, obdan s slovensko zastavo, cvetjem in vencem, se Ti je prišla zahvaliti. Prav tako številni prijatelji, ki Te bomo pogrešali. Pogrešali Tvojo šegavost, večkrat hudomušno, izvorno. Takega smo Te imeli radi. Kresal si, vedno pa našel zaključno dobro in prijateljsko besedo.

Tvoje slovo od doma, Tvoje dobre ženske Miriam roj. Peršuh, Tvojih bratov duhovnika Toneta in dr. Petra, Tvojih sinov, ki so bili Tvoj ponos, sveta maša s slovenskim petjem (delegat Msgr. A. Orehar), poslovljene besede, s katerimi so dr. M. Kremžar, Maks Ioh, Luka Debevec, Miha Benedičič, Mija Markeževa, Markeževa, dr. J. Savelli, M. Loboda in T. Debeljak ml. slavili Tvoje zasluge za naše zdomstvo, so bili le skromni izrazi naše zahvale. Mladina in prijatelji Ti ob slovesu obljubljam, da bomo zvesti Tvoji idealom. Ne pozabi pri Njem prostiti za nas, da vzržimo kot si Ti - zvesti do konca.

Skoberne Slavko, Bs. Aires
1. decembra 1984

FOLLOW THIS SIGN TO THE CONSERVATION AREAS

the metropolitan toronto and region conservation authority
5 shoreham drive • north york ontario m3n 1e4

Fourscore and seven years ago...

Pred 87 leti...

so bile prve besede enega najslavnejših in najkrajših govorov v zgodovini svetovnih državnikov.

Spregovoril jih je ameriški predsednik Abraham Lincoln, dne 19. novembra 1863, v sredi državljanske vojne, ob priliki slovesne posvetitve narodnega pokopališča v kraju Gettysburg 23.000 padlim borcem Severne (Union) armade. Ti so v prepričanju v pravilnost svojega stališča dali svoja mlada življenja v borbi proti Južni (Confederate) armadi, ki je prav tako verovala, da ima pravico svojo odločitev odcepitve od Severa braniti tudi z orožjem. To je bila ena najbolj tragičnih državljanskih vojn, ki je kruto terjala nad 600.000 ameriških življenj. Govor, katerega je predsednik Lincoln zaključil z zgodovinskimi besedami: „... da bi ta narod, z Božjo pomočjo, doživel novo rojstvo svobode, ... da ti ne bi umrli zastoj, da oblast naroda, iz naroda in za narod ne bo izgubila iz obličja zemlje!“, je bil vseskozi rekonziliatorni, ko je pozival na edinost.

Dva meseca pozneje je isti Lincoln, ob priliki sprejemnega govora za drugo obdobje svojega predsedovanja ponovno pokazal toliko tolerance in človečnosti, kot jo, na žalost, ne moremo najti pri drugih državnih pod podobnimi okoliščinami, ko je pozival vse državljane:

„...Z mržnjo do nikogar, s širokogrudnostjo do vseh, z odločnostjo v pravico, si prizadevamo, da bomo končali delo, ki ga opravljamo: CELITI NARODNE RANE.“

Zgodovinarji poročajo, da je predaja generala Roberta E. Lee-ja, vrhovnega poveljnika premagane Južne armade, zmagovitemu generalu Ulysses Grantu, poveljniku Severne armade, na Cvetno nedeljo 1865, bila izvršena s tako mero ponižnosti, pravičnosti in človečnosti, da je postala klasičen primer „predaje s častjo“.

Vojakom Severne armade je bilo prepovedano javno kazati navdušenje nad zmago s kakršnimkoli vzkliki, ko je bila predaja javno naznanjena. Do smrti sestradanim vojakom premagane Južne armade, so na povelje generala Granta takoj razdelili velike količine hrane. Ostali pogoji predaje so bili tako širokogrudni, da je bilo dovoljeno premaganim vojakom takoj po predaji in razorožitvi oditi na svoje domove. Na prošnjo generala Lee-ja, naj vojakom, ki so imeli svoje konje, dovolijo, da jih ti vzamejo s seboj na domove, je general Grant dal ta pristavek z besedami: „...da bodo lahko takoj začeli orati svoje polja“, v času razvijajoče se pomladi. Vsem oficirjem Južne armade je bilo dovoljeno obdržati orožje.

Generalu Severne armade Chamberlainu ki se je sam udeležil najhujših bitk te revolucije, je bila določena dolžnost nadziranja predaje orožja in zastav premagancev. Svoj podroben opis teh tragičnih in ganljivih trenutkov je general Chamberlain zaključil z naslednjimi besedami: „...ko so regimenti Južne armade drug za drugim vojaško pozdravili in odložili orožje z izrazom agonije in oddajali s solzami in krvjo premočene zastave, pred katerimi so poklekali, jih poljubljali in jih pritiskali na prsa, na naši strani ni bilo slišati niti glasu, niti trompete, niti bobna, ne veselega vzklikanja, niti ne šepetanja ničevega hvalisanja nad zmago, niti miglaja vojakov. V ozračju je vladala čudna tišina, zadržanje diha, kakor da bi šla mimo nas sama smrt. Nismo se mogli premagati, dane bi vsi padli na kolena in prosili Boga za usmiljenje in odpuščanje.“

Tako so opisali zgodovinarji nesrečni konec strašne državljanske vojne mlade Amerike, katero še danes nekateri tako radi in krivično označujejo kot deželo „neciviliziranih, divjih cowboy-ev“, ki so pa v svoji primitivnosti pokazali več humanosti, kot najbrž nobena družba istodobne ali poznejše evropske „civilizirane“ elite.

Ne bomo poskušali niti z besedico primerjati teh zgodovinskih dogodkov z dogodki med zadnjo vojno in takoj po vojni v Sloveniji, saj bi bilo morje črnila, ki bi to razliko skušalo opisati, le kapljica v širokem

oceanu. Zgodovinarji trde, da se še danes po 120 letih te revolucije med Amerikanci Juga da čutiti in zaslediti lahka bolelost ob spominu na te dogodke, kljub zgoraj opisanim širokogrudnim postopanjem s premaganci.

Ali se potem lahko čudimo, če je med Slovenci-premaganci še vedno zarezana globoka rana, ki nam jo je zadal vse manj civiliziran zmagovalec?

Kako torej celiti te slovenske narodne rane?

Zadnje čase se med zdomskimi Slovenci mnogo govori o takozvani spravi. Vedno pogosteje se slišijo nasveti, naj na preteklost pozabimo in svojim nasprotnikom odpustimo. Ker smo Slovenci v veliki večini kristjani, se prav radi tega ti pozivi na spravo opirajo na krščansko ljubezen, ki zapoveduje, da mora kristjan celo svojega sovražnika ljubiti. Božični prazniki in njih tema: „Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje“, je dostikrat primerno geslo, ki naj bi še zadnje zakrkeže prepričalo, da naj se vendar spravijo s svojimi političnimi nasprotniki.

Ker smo ljudje krvavi pod kožo in ker je na svetu le malo svetnikov, ki bi bili pripravljeni „nastaviti še drugo stran lica“, se nam zdi umestno in potrebno razčleniti pojem sprave z namenom, da bi taka razčlenitev, po načelu:

„Clara pacta, boni amici“

vsaj nekaj doprinesla k resnično pravi in pravični spravi in posledično k pravičnemu miru.

Mir! Kdo si ga ne želi, kdo ne hrepeni po njem?

Toda kakšen mir, kakšna sprava? Ali sprava pri kateri naj vsaka od obeh strani malo popusti, da se na ta način vsaj malo zblížate, ali pa „sprava“, ki naj bi za eno stran pomenila popolno kapitulacijo? In to v času, ko svetovna javnost odkriva nesporne dokaze, ki globoko obtožujejo eno stran in posledično opravičuje reakcijo na drugi strani!

Med poborniki za spravo najdemo namreč dvoje vrste ljudi: take, dobro misleče, a precej navne, ki v neki misijonski gorečnosti upajo, da bodo že samo s svojimi besedami vplivali le na pripadnike ene strani, da bo ta brezpogojno popustila in sprejela pogoje druge strani, kar bo potem vodilo v „mir“.

Drugi so pa taki, ki trdijo, da bi do miru že zdavnaj prišlo, če med nami Slovenci ne bi bilo nekaj zagrizenih ljudi, ki vsako spravo dosledno odklanjajo in zavračajo. Taki za „spravo“ kažejo toliko vneme in gorečnosti, da človek nehote pomisli, če jih morda pri tem ne vodijo kakšni ulitorni motivi, ali če te ga morda ne delajo po navodilih.

Ti - zadnji se namreč ogrevajo za spravo in mir v katerem bi nekateri Slovenci radi „božjega miru“ morali:

zatajiti, da so politični emigrantje; prenehati omenjati domobrance, zlasti še 12.000 pobitih; prenehati omenjati pokojnega škofa dr. Gregorija Rožmana;

prenehati romati k simboličnim križem protikomunističnih žrtev; prenehati plačevati ali se udeleževati sv. maš za pokojne žrtve komunistične revolucije;

bojkotirati prireditve, kot so „Slovenski dnevi“ ali praznovanje 29. oktobra, ker se je dogodil pred 1945 letom;

prenehati izobešati slovenske zastave brez rdeče zvezde, češ, da taka „ni uradna“; ne govoriti o slovenski državi, ker je to „škodljiv nacionalizem“;

ne kritizirati političnih ali celo gospodarskih težav v domovini, v času, ko se o tem celo tam vedno več sliši;

In če bi se le dalo, še: javno priznati in hvaliti sedanji režim v domovini;

javno priznavati in vabiti na naše prireditve predstavnike tega režima v naši novi domovini;

udeleževati se kulturnih in ne „tako kulturnih“ prireditev, ki jih uradno podpira SIM

čez čas, morda, začeti obežati slovenske zastave z rdečo zvezdo, simbolom rdeče boljševiške revolucije;

čez čas, morda, se udeleževati praznovanja 29. novembra;

hoditi čim pogosteje na obisk v domovino in po povratku hvaliti vsaj njeno lepoto, kot da je to lepoto Slovenije ustvaril komunizem, ne pa Bog;

in vse to delati pod nekim nevidnim pritiskom v Kanadi, deželi svobode in demokracije!

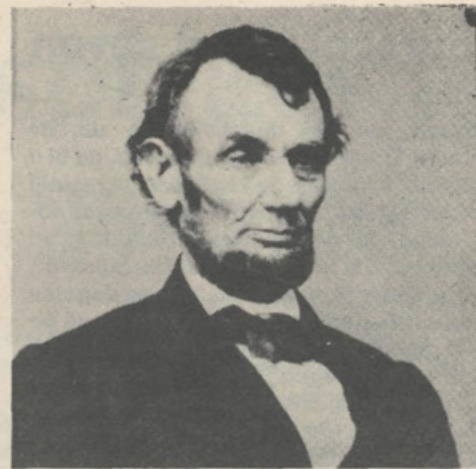
Takšen „mir“ ali taka „sprava“ bi se dala reducirati na sledečo kratko formulo:

Mea culpa?

Priznaj svojo krivdo; obžaluj jo; padl na kolena in prosil za odpuščanje; obljubi, da se boš v bodoče poboljšal; vse to zaradi ljubelega miru v hiši.

Vsak Slovenec, ki je vsaj malo slišal o strašnih dogodkih v Sloveniji med revolucijo in po njej, 1945 leta, lahko razume, da so taki pogoji za spravo za mnoge nesprejemljivi. Lahko rečemo, da skoraj ni družine v zdomstvu, pri kateri se na dan Vseh Svetih člani ožjega ali širšega sorodstva ne spominjajo vsaj enega člana, ki je bil žrtev te revolucije. Ne samo naši generaciji, ki je to revolucijo doživljala in preživela, temveč so nesprejemljivi tudi celo novi generaciji v zdomstvu in v domovini, ki vedno glasneje zahteva, zlasti doma, naj se odprejo vsi zgodovinski dokumenti o teh strašnih dneh, da bo ta mladina lahko sama presodila kdo je bil kriv te bratomorne vojne, namesto, da se jih stalno enostransko bombardira z partijsko propagando o slovenskih izdajalcih.

Ta glasna zahteva nove generacije nas namreč navdaja z upanjem, da bo ona, v svoji avtentični želji najti resnico, bolj objektivna in pravična, kot so bili njihovi predniki, zagrizeni stalinovci, ki so največji krivci za dogodek med vojno in spomladi 1945 leta; za te bo zgodovina pričala, da so bili oni tisti, ki so začeli s sistematičnimi in masovnimi likvidacijami svojih dejanskih in potencialnih političnih in ideoloških nasprotnikov. Kot vemo, je tem likvidacijam sledila obramba onih, ki so hoteli ostati živi in

Abraham Lincoln

ki niso hoteli živeti pod komunizmom. Ko v tem naporu radi mednarodne intervencije niso uspeli, so se umaknili v tujino.

V novih deželah svobode in demokracije so si ti politični emigrantje začeli ustvarjati življenje po katerem so hrepeneli: dobili so si delo po osebni sposobnosti, ustvarili so si družine. Še predno so poskrbeli za najnujnejše, kot npr.: svoje lastne hiše, so se kot zavedni Slovenci in praktični katoličani z velikim idealizmom, in trdim delom začeli organizirati v svoja združenja: verska, kulturna in gospodarska. Skoraj vse kar imajo Slovenci danes npr. v Torontu in ostalih krajih Kanade: cerkve, cerkvene dvorane, prosvetne domove, kulturne in gospodarske organizacije, svoje časopise, so v prvem desetletju bivanja v Kanadi ustvarili prav ti politični emigrantje. Kljub temu, da so bili ostro usmerjeni proti komunizmu, so širokogrudno sprejeli v svoje organizacije vsakega Slovenca, ne glede na politične orientacije. Nihče ni nikogar vprašal, če je zagovornik kapitalizma, socializma, krščanskega socializma ali komunizma. Vsak je bil doborodošel, da je le bil Slovenec. Celo luksuz strankarskega politiziranja so si privoščili, ki se je, gledano v retrospektu, izkazal za nepotrebnega, pa je vseeno utrjevala vero v demokratski sistem nove domovine Kanade, ki je dajala vsakomur pravico do javnega izražanja svojega političnega mišljenja.

Nadaljevanje na str. 4

ONTARIJSKE CESTE... MI JIH VZDRŽUJEMO ODPRTE. DRŽITE JIH VARNE.

Čiščenje snega na cestah je lahko 24 urno, sedem dnevov na teden delo, za tiste, ki upravljajo provincialne snežne pluge.

Ti delajo v najslabšem času vožnje, da ljudje in material za prevoze lahko prečkajo provinco, čeprav so vremenske prilike najslabše.

Kakor hitro opazite modro luč, snežnega pluga, zmanjšajte brzino, bodite potrpežljivi in ne poskušate prehiteti pluga. Pomažite jim napraviti njihovo delo.

Po tem storite vašo stvar! Ostani izredno čuječ, uravnaj tvojo brzino in način vožnje, ki odgovarja vremenu in razmeram na cesti.

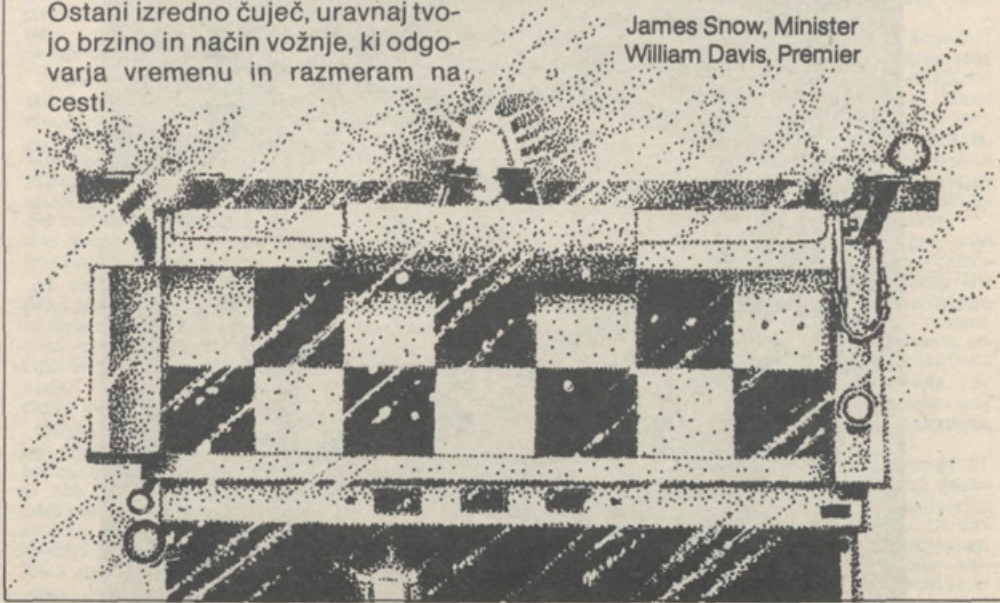
Dobi si brezplačno knjižico „Winter Driving“ — veččakov na svet za varno (motorno) vožnjo v snegu, plundri, ledu in nemožnim prilikam. Pišite na:

Public & Safety, Information Branch,
Ministry of Transportation and
Communications, 1201 Wilson Ave.,
Downsview, Ontario. M3M 1J8

Ministry of Transportation
and Communications

Ontario

James Snow, Minister
William Davis, Premier

Fourscore and seven

Nadaljevanje s str. 1.

Danes, po več desetletjih se zdi, da nekateri že kar ne morejo dočakati, da bi ti politični emigrantje že vendar enkrat zginili s pozorišča, da bi jih lahko nadomestila novo ekipa, ki ni „kompromitirana“ in ni „zagrizena“, ki hoče in se trudi za „spravo“, da bo vendar že enkrat „mir“. To se dogaja v času, ko že doma pod diktaturo, in tudi po svetu, zgodovinarji s prstom kažejo na krivce slovenske tragedije; tukaj v svetu pa naj bi oni, ki so bili žrtve te tragedije ne smeli več povedati, da so politični emigrantje pred komunizmom! Ti „miroljubneži“ se pri svojem delu dostikrat poslužujejo poznejših ekonomskih emigrantov, ki so ali premladi, da bi bili osebno doživljali strahote revolucije, ali pa so prišli iz krajev, ki so oddaljeni od „Kranjske“, ki je najbolj trpela pod revolucijo. Rači zgoraj omenjenih dveh razlogov se večina teh ekonomskih emigrantov ne želi vmešavati v nesoglasja, ki jih ne razumeje. Tega jim nihče ne zameri. Težje je pa razumeti tiste, ki se opredeljujejo in so proti politični emigraciji, ne da bi se potrudili, da bi se poučili o zgodovinskih dogodkih, ki so vodili v slovensko razdvojenost. Če so pošteni in iskreni se tudi od njih pričakuje več objektivnosti.

„Miroljubneži“ se sem in tja skušajo povzpeti na kaka vidnejša mesta med slovensko skupnostjo, iz katerih lahko potem z nekako avtoriteto presojujejo in odločajo kakšne aktivnosti med Slovenci so v skladu z njihovim pojmovanjem sprave in kakšne niso.

Jasno je, da taka „sprava“ ne bo rodila zaželjenih uspehov. Izzvala bo nevoljo, nezadovoljstvo, godrnjanje, mržnjo, ogorčenje in odpor, ki bo lahko vodil v sovraštvo, namesto v spravo. Od tega pa bodo imela škodo vsa slovenska združenja in poslednično vsa slovenska skupnost, korist pa samo nepopustljivi komunisti.

Kaj je torej rešitev iz tega navideznega labirinta?

Tistim, ki se iskreno trudijo za spravo, kakor tudi tistim, ki to delajo iz neznanih razlogov, bi v imenu pravega miru in prave sprave priporočali sledeče:

Prenehajte z vsiljevanjem vaše vrste „sprave“!

Vplivajte na drugi strani ki ima dejansko ključ za spravo v svojih rokah, naj besedičenju o spravi doda vsaj iskrico dokaza, da je resnično pripravljena vsaj nekaj popustiti!

To lahko stori na ta način, da po 40 letih počasti spomin tistih mrtvih nasprotnikov, katerih kosti so raztresene po slovenski zemlji, s tem, da jim postavi dostojen spo-

menik, kot je to storil celo španski diktator Franco, v „Valle de los Caidos“!

Ali bi bilo preveč pričakovati od kulturnih slovenskih komunistov, da bi po 40 letih naredili gesto, kot so jo „necivilizirani“ ameriški cowboy-i naredili po 25 letih državljanske vojne, ko so premagancem postavili spomenike na bojnem polju?

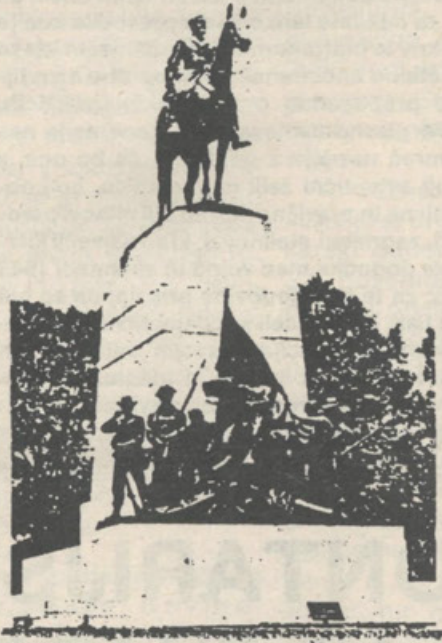
Prenehajte označevati svoje ideološko-politične nasprotnike z izdajalci! Kako bi mogel miroljubni slovenski narod imeti toliko izdajalcev!

Odstranite sramotilni spomenik dr. Gregoriju Rožmanu izpred škofije v Ljubljani in dajte dostojno mesto v zgodovini temu velikemu slovenskemu rodoljubu!

Vrnite tradicionalen praznik Kristusovega rojstva novi slovenski generaciji in priznajte, da ta praznik zasluži biti zapisan v slovenske koledarje z veliko začetnico-Božič!

Izpolnitev teh, ali vsaj nekaj teh pogojev, bo najboljšo poročilo za iskren in trajen mir med Slovenci doma in v zdomstvu, katerega tako potrebujemo, da bomo lahko skupno posvetili vse naše sile enemu samemu cilju: da slovenskemu narodu izposluje čimvečjo svobodo in samostojnost, do katere imamo Slovenci ravno toliko pravice kot katerikoli drugi narod, da tako tudi SLOVENSKI NAROD „NE BO ZGINIL Z OBLIČJA ZEMLJE.“

Politični emigrant

Spomenik premagnemu generalu Lee-ju, ki je bil postavljen 25 let po ameriški državljanski vojni.

Zapadna Nemčija ima kakih 60 tisoč brezposelnih učiteljev. Ker ne morejo najti zaposlitve doma, so se nekateri odločili, da sprejmejo ponudbo učiteljskih mest v deželah v razvoju, ki potrebujejo predvsem učitelje za angleščino in za naravoslovne predmete. Pred kratkim se je javilo 28 brezposelnih učiteljev, ki bodo preživeli naslednja tri leta v Afriki, v državi Zimbabwe. Pred nastopom novega službenega mesta se bodo pripravljali na šesttedenskem tečaju v Bad Honnefu, ki ga prireja Nemška ustanova za mednarodni razvoj.

Na lanski letni konferenci nemškega Goethe Instituta v Frankfurtu (novembra 1984) je izjavil predsednik instituta Klaus von Bismarck, da se bo boril institut proti nazadovanju rabe nemščine na svetu. V večini držav, kjer poučujejo v šolah en tuj jezik, poučujejo angleščino. V osrednjem uradu v Münchenu so ustanovili zato poseben oddelak "Jezikovno delo v zamejstvu." Institut ima 146 postojank v 66 različnih državah. L. 1983 je obiskovalo v njih nemške jezikovne tečaje kakih 66.000 oseb.

Pri novemberskih volitvah v ZDA se je prvič primerilo, da je postala državni tožilec ženska. Arlene Violet je zmagala s skoraj 6000 glasovi večine nad prejšnjim državnim tožilcem Robertsom. Proti njemu je kandidirala že l. 1982, ko je bila še redovnica. Med tem je izstopila iz reda, ker novi cerkveni zakonik do ločno prepoveduje, da bi zavzemali duhovniki in redovnice politične položaje. CO-MADRES, matere in žene političnih jetnikov v San Salvadorju so bile prve, ki so dobile nagrado ustanove Robert F. Kennedy Memorial Foundation Human Rights Award.

Vatikan je kritiziral rektorja argentinske katoliške univerze v La Plata Nicolasa Argentato, ker je podelil častni doktorat vodji "Unification Church" Sunu Myungu Moonu, ki je trenutno v zaporih v ZDA zaradi neplačila davkov. Doktorat mu je bil podeljen za podporo Argentine za časa vojne z Anglijo in za velikodušno podporo latinske Amerike. Diplomlo je prejela njegova žena.

Kanadska zadružna zavarovalnica CUMIS GROUP (Burlington, Ont.) je kupila oddelek za splošno zavarovanje državne zavarovalne družbe vlade v Britski Kolumbiji Insurance Corporation of British Columbia, ki jo je ustanovila prejšnja NDP vlada l. 1973. Prenos lastništva ne bo povzročil nobene izgube delovnih mest.

Mednarodna zveza svobodnih strokovnih organizacij je vložila pri Mednarodni Organizaciji Dela (ILO) v Ženevi tožbo proti sandanističnemu režimu v Nikaragvi "zaradi teptanja človečanskih pravic in preganjanja članov protirežimskih strokovnih organizacij, predvsem CTN." Sandanisti so dosedaj zaprli naslednje funkcionarje CTN: Alfreda in Fausta Tercera, J. Rivasa Sancheza, Salgada Baeza,

Martineza Riosa, Sancheza Cortisoč brezposelnih učiteljev. tedana in se druge. Vsi so zaprti v ječi "Sistema Penitenciarario" v Matagalpi. Obtožbo je podprl s svojo spomenico še Josse Esteban Gonzales, ki je ustanovil l. 1977 v emigraciji Komisijo za človeške pravice proti diktatorju Samozi. Ta komisija je resila veliko število sandanistov iz režimskih ječ. Ko se je vrnil po odpravi Samoza zve diktature Gonzales v domovino, so ga hoteli novi sandanistični voditelji zapreti, toda Gonzalez jim je ušel in pobegnil v Venezuelo. [Po: Slovenski glas, VII/11]

Na Poljskem se širi gibanje, ki zbira podpise na prošnjo, da bi bil umorjeni duhovnik Jerzy Popieluszko čimprej prištet blaženim. [Po: S.g., VII/11] Konservativni nadžupan in senator francoskega pristanišča Dunkirchen, Claude Prouvoyeur, je poimenoval z večino glasov mestnega sveta neki trg v mestu po umorjenem duhovniku Popieluszkju Po vpeljavi uradne liberalizacije na Kitajskem je poskočilo število samostojnih kmetov in majhnih obratov na 12 milijonov kar je 80krat več kot jih je bilo l. 1978. [Po: S.g., VII/11] Na Poljskem so zaprli stalnista Kazimierza Mijala, ki je preživel 18 let v Albaniji in je od tam napadal Moskvo in Varsovo. Mijal se je vrnil ilegalno s ponarejenimi dokumenti, pa so ga klub temu prepoznali.

Slovenska kulturna akcija v Argentini je ustanovila junija 1984 družboslovni odsek. Začasni vodja odseka je g. Avgust Horvat.

Organizacija "Solidarnost" v Antigonishu (N.S.) zbira denar za stipendije izbranim slušateljem edine katoliške univerze v komunističnem bloku - v Lublinu na Poljskem. Nabrani denar bo naložen in iz letnih dohodkov bodo poslani "Popieluszkove stipendije" univerzi, da jih podeli potrebnim slušateljem, ki se obenem odlikujejo po značajnosti in pripravljenosti braniti človečanske pravice.

Pohvaljen zaradi rodomora

V knjigi »Vlast« (Oblast), ki jo je napisal znani jugoslovanski disident Milovan Djilas, izdala pa »Naša reč« leta 1983 v Londonu, pove Djilas o Titu stvar, ki meče veliko senco na njegovo osebo in ga razkrinka kot pobudnika rodomora, izvršenega nad desettisoči Slovencev in Hrvatov po koncu zadnje svetovne vojne. Na strani 80 omenjene knjige stoji zapisano:

»Titu se je v govoru v Ljubljani 27. maja 1945 zareklo, da so bile "ujete kontra-revolucionarne skupine pobite. Kvislinge — se je izrazil — je dosegla roka pravice". Ko sem se vozil leta 1946 z Bleda v Ljubljano, mi je neki diplomat iz poljske delegacije dejal: "Stalin z nami Poljaki ni zadovoljen, češ da smo z nasprotniki premehkli. Pač pa občuduje Tita. Ta je pravi junak (molodjec). On ni imel problema s sovražniki — vse je potolkel".«

skozi stisnjene zobe so je težko smejeti

ZADNJA STOPNJA REDUKCIJE JE, KO ZAČNEJO INŠPEKTORJI HODITI PO STANOVANJH NADZOROVAT, ALI SO LJUDJE POGASILI VSE SVEČE.

Veliko bodočnost nam jamčijo samo še mali bogovi.

TUDI VISOKE GLAVE IMAJO LAHKO NIZKO CENO.

Sistema ni treba spremeniti, ker je dober. Dober pa je zato, ker ga ni treba spremeniti.

TEŽAVE SO ZA NAMI. PRED NAMI TUDI.

Tovariši, položaj je več kot resen! Čuvajmo svoje položaje!

MLADI PRIDEJO TEŽKO DO POLOŽAJEV, STARI JIH TEŽKO IZGUBIJO.

Vem, za kaj delam, odkar so me seznanili z dolgovi.

ZAKAJ JE ZADNJE ČASE TAKO TEŽKO IZSTOPIT: IZ PARTIJE? KER IMAJO TISTI ZUNAJ VEDNO BOLJ OSTRE POGOJE ZA IZSTOP.

Ne hvali dneva pred večerom! Zvečer je še TV program.

KAJ ČE BI NAMESTO HIMNE ZAMENJALI KOGA DRUGEGA?

Po PAVLIHU

The Weekend Australian
Magazine 6
July 9-10 1983

The Klagenfurt conspiracy: Tito's thugs murder 200,000

ON MARCH 6 last year, a memorial was dedicated by the Bishop of London to "the thousands of innocent men, women and children who were imprisoned and died at the hands of communist governments after their repatriation at the end of World War II".

"Few at the ceremony could have known the tragic story of the Croats, and other Yugoslavs who died then. Certainly none knew the mystery which has hung over the Yugoslav deportations ever since.

In 1945 Yugoslavia had existed for only 26 years, the result of factors that had little to do with the wishes of its inhabitants. As a reward for being on the winning side in World War I, Serbia expanded three-fold in 1919 into Yugoslavia.

The government in Belgrade ruled over Serbs, Croats, Slovenes, Hungarians, Greeks, Montenegrins, Germans and Albanians. Its inhabitants spoke a multiplicity of languages, used two separate alphabets and its religions were divided between Catholics, Orthodox and Muslims.

The mountainous terrain was rocked by national and religious hatreds. When the Germans conquered the country in 1941, many Croats saw them as deliverers from a Serbian dominated State they had never wished to join.

But most Yugoslavs opposed the Germans. Initially opposition was led by General Draha Mihailovich whose followers became known as Chetniks. Naturally, Britain supported Mihailovich's guerilla struggle.

When Germany invaded Russia in 1941, the communists, led by Josip Broz Tito, also joined the struggle. Until then they followed Stalin's instructions to accept the occupation of his ally Hitler. Tito's aim was uncompromising: once the Germans were defeated, Yugoslavia was to become a pure communist state.

There could be no compromise between the communist partisans and the Chetniks, whose aim remained the restoration of the kingdom of Yugoslavia. Tito's men made war more ferociously on Mihailovich's men than they did on the Germans. Civil war raged alongside ferocious opposition to the Germans.

The allies were indifferent to these quarrels; they were concerned with inflicting maximum losses on the Germans and whoever could assist in that was an ally.

There is still controversy over the respective nature of the Chetniks and the partisans as combatants on the allied side. A German "wanted" notice of July 1943 offered equal rewards of 100,000 gold Reichsmarks for Mihailovich and Tito; a year later similar offers were being made for Mihailovich alone.

The allies placed military missions with both leaders, but in February 1944 the decision was made to abandon Mihailovich and concentrate all support with Tito.

The decision was purely pragmatic: Tito was believed to be "killing more Germans." As the Third Reich began to crumble, the Chetniks and other non-communist Yugoslavs, grew desperate.

In Eastern Europe Russia was demonstrating how to deal with opposition groups. Tito's police, OZNA, modelled its methods on those of the Soviet NKVD and soon gained as horrifying a reputation.

Whole sections of the population who were supposed to have supported the Germans or the Chetniks were doomed. As Milovan Djilas has written since: "People were held guilty not necessarily of having done something, but simply of having belonged to something..."

As the Germans beat a retreat from the country, terrified Yugoslavs tried to follow them into Italy and Austria.

There were Slovenian home guards, Serbian volunteers, Montenegrin and Herzegovinian Chetniks and vast numbers of Croat home guards and Ustaasi. Among the latter must have been many who had committed war crimes, but the majority were ordinary people.

As this flood of refugees prepared to cross the River Drava into Austria, they met advance units of Field Marshal Alexander's army in the province of Carinthia. The local commander tried to stem the flood. Colonel Denis Worrall recalls being ordered to move his men down to the Drava to prevent the Croats from surrendering to the British.

"There were thousands of them. They weren't hostile at all; they just wanted to surrender. But our instructions were that they weren't to. If they'd really desired me I couldn't have stopped them. Anyway, they agreed to go back into Yugoslavia."

But others managed to penetrate the thinly-held British line and surrender. Once safely beyond the reach of Tito's partisans, they were disarmed and permitted to set up a vast camp under the eyes of the British 5 Corps headquarters at Klagenfurt.

But they were not to live there for long. British units controlling the camps received orders in the third week of May that the Yugoslavs were to be despatched back to their own country.

As any knowledge of this move would undoubtedly arouse widespread revolt, deception was employed in luring the Yugoslavs on to the trains. They were told they were to be "moved to safety" in Italy.

Yugoslav partisan guards were hidden in guards vans on the trains. They were a villainous-looking crew and British troops were under no illusion that they were anything other than executioners.

As successive trains and truckloads of Yugoslavs were handed over to the communists, an efficient operation sprang into motion. Trucks brought the unsuspecting refugees to a little railway station at Maria Elend on the branch line from Klagenfurt leading to northern Italy.

The Yugoslavs obediently clambered up into box cars. No suspicions were aroused until the train suddenly swung south on to a branch line at Rossenbach where a long tunnel passed under the mountains and into Yugoslavia.

Sudden dread gripped the prisoners. Could the British, despite all their promises, really have been planning to betray them? Confirmation was soon provided.

At Hrusica, first stop beyond the tunnel on Yugoslav soil, armed partisans burst into the wagons containing officers and dragged 54 of them outside. There they were beaten savagely, then taken to a nearby wood and shot or stabbed to death. All this was done with the full knowledge of an English liaison officer on board the train.

At successive stations the train would stop again briefly to allow armed communists to enter every wagon. Swearing and jostling, the Titolists murdered whom they chose and plundered the prisoners of their possessions.

The trains trundled through the familiar Slovenian countryside until they arrived at St Viki, a suburb of the capital Ljubljana. There the surviving prisoners were marched to a huge improvised concentration camp around a former Catholic seminary.

With the British delivering more and more consignments, the numbers increased until thousands were crammed into the buildings and open areas around. There were many Croats and Serbs but the vast majority were Slovene home guards (Domobranci) who had taken the oath of loyalty to King Peter, still recognised by Britain as an ally and head of the Yugoslav Government.

For four days the prisoners were held in the camp, deprived of food and water and subject to further insults and brutalities. The worst of these was when a female partisan personally stripped and flogged with her riding-crop a priest whom she found celebrating an improvised mass.

In 1945 thousands of Yugoslav refugees followed the retreating German army into Austria to escape retribution from Tito and his communist partisans. But soon they were forced to return and many were slaughtered. Here, in the first of two parts, NIKOLAJ TOLSTOY follows a 38-year-old trail to try to discover who ordered their journey to death.

A group of Tito's partisans on the hunt for Chetniks

But all this was as nothing compared with what was to come. Units of Tito's secret police, OZNA, had built up an increasing presence. On Monday, May 28, 1945, the prisoners were marched back to the railway station. Soon they were rolling south again, up into the mountains.

At dawn the next day they arrived at the town of Kocevje where they were herded into houses on the outskirts. A sudden chill gripped the men as they saw below them a large strip of forest that had been recently cleared. There was scant time for reflection; each victim had his wrists wired together behind his back and then the prisoners were tied together two by two.

Serbs and Slovenes died in this way. But these numbers were dwarfed by those of the Croats whose armed forces had inflicted dreadful atrocities on the Serbs in an earlier phase of the war.

About 200,000 had been driven (by threats, not force) back across the Drava by the British and a further 1000 were returned a week later. The communists killed about 10,000 as soon as they laid hands on them.

Their corpses were piled in old entrenchments and blown up. Far worse was to come in the form of "Tito's death marches". The remainder of the Croat exodus was marched

They were peasants — their only crime was a fear of communism

In groups of 20, the prisoners were taken to the clearing. They were pushed into the open space and communist machine-guns, under the trees, began their work.

As the jabber of automatic fire shattered the forest stillness, the staggering figures blundered briefly, screaming and struggling with their shackled partners before they fell dead. The clearing came to be covered first with scores, then hundreds and finally thousands of corpses.

Between 7000 and 8000 people appear to have been murdered at Kocevje, though one source puts it as high as 13,000. Some escaped and it is their testimony which enables the tragedy to be described in detail.

The massacres at Kocevje were but one of many which took place, and only a highly-organised plan can account for the scale of the killings in so short a space of time.

In late May Slovenia became a slaughterhouse. The returned Slovenes and Serbian Chetniks were also taken to camps at Maribor and Dravograd where many were tortured; in the latter town, 500 Chetniks had their throats cut and their corpses were flung into the river.

On one occasion, when local people objected to the indiscriminate slaughter, partisans boasted that they had written licence from the British to act as they did.

Between 20,000 and 30,000

One camp near Pettan held 16,000 inmates, mostly women and children. "Within two months about 1500 persons are said to have died, mostly children under three," wrote Miss S.J. Warner of the British Red Cross. "A great deal of cruelty seems to have gone on — beating, standing in rain or sun, women being thrashed by men for trivial things."

The survivors' stories of this colossal massacre have since been largely confirmed by Milovan Djilas.

The ultimate responsibility for all this cruelty lay with Tito and the Yugoslav Communist Party. According to an emigre source, a direct order was issued in Tito's name to the gaunt, vindictive head of the Serbian OZNA, Colonel Slobodan Penecic.

Djilas points out: "The great majority of the people the British forced back from Austria were simple peasants. They had no murders on their hands. Their only crime was fear of communism and the reputation of the communists. Their sole motivation for leaving the country was panic."

"If the British had handed over to us 'quisling' leaders such as Nedic, and police-agents who had collaborated with the Nazis in torturing and killing people, or had done it on their own, there could be no question of the morality of the British action. But this is not what they did. They forced back the lot — and this was profoundly wrong."

Why did Britain return the wretched fugitives, many of whom had fought as her allies against the Germans, to certain death?

From Encounter magazine.

THERE is no doubt the majority of British officers were under no illusion as to what was likely to happen to anyone they returned to Yugoslavia, and (as will be seen shortly) Field-Marshal Alexander emphasised strongly that their lives would be endangered.

Why, therefore, the British committed such an act of massive inhumanity, is mysterious. The Yugoslav regime was also puzzled.

Milovan Djilas recalled in 1979: "We didn't at all understand why the British insisted on returning these people. We had a British military mission attached to us. Its members could have entertained no doubt as to how we were treating them. But the British preferred to shut their eyes."

The epithet "British" must be used in a restricted sense. That the British people at large knew nothing of the matter goes without saying. What is more surprising is the fact that the Cabinet, the Foreign Office, and the War Office were also ignorant.

The question of responsibility was put within a year of the event by the Anglican Bishop of Gibraltar, Dr Harold Buxton, who wrote on May 9, 1946, to *The Times*, raising the issue of British military complicity in the massacres.

He had received a circumstantial account of the operation from his nephew, Francis Scott: "Our orders were to disarm any Chetniks whom we caught crossing the frontier, to take great care that they were not told where they were going, and then to take them back to a different part of the frontier and hand them back, unarmed, to the communist, from whom they had just escaped."

"This hardly seemed, to most of us, to be in accord with the

best British principles of fair play but as soldiers we had to obey orders which we were told emanated from Whitehall."

The bishop passed his nephew's account on to an MP, Professor Douglas Savory, who in turn forwarded it to Hector McNeill at the Foreign Office. McNeill called for an investigation, but soon encountered that protective veil of obscurity which has surrounded the business ever since.

In his reply to Professor Savory, McNeill stressed that if anything like what Scott alleged had occurred, then "the matter has been so effectively hushed up that no word of it has ever reached the military authorities at Vienna or the Foreign Office."

Since the introduction of the 30-year rule it has been possible to examine these orders: and it is worth turning to them now to see what light they throw upon the matter.

The surrender of the Yugoslavs to the British and their subsequent forced repatriation are fully recorded in the war diaries of the British command in Carinthia at the time.

This was Five Corps of the Eighth Army, commanded by Lieutenant-General Charles Keightley from headquarters in Klagenfurt. Six Armored Division occupied the area bordering the Yugoslav frontier to which the refugees had fled.

By May 3, Six Armored Division's commanding officer was recommending that the Yugoslavs "be moved to an internment area further from the Yugoslav frontier. I was advised that applications had been made by Tito to the British Government for the extradition of his opponents, all of which had been refused."

Clearly these large bodies of internees were an administrative embarrassment, but equally clearly it was not imagined that they should be handed over for mass murder as an answer to the problem. Nor did the British Government agree to such a suggestion. Nevertheless the handovers and predicted massacres took place.

Shrouded in obscurity

On May 17 a "secret" Five Corps order was issued to divisional commanders to the effect that "all Yugoslav nationals at present in the area will be handed over to Tito forces as soon as possible. They will not be told of their destination". This order was signed by Toby Low (now Lord Arlington), Brigadier General, and staff officer to General Keightley.

It is when we reach Keightley that the mystery begins. It is certain that he intended the operation to be shrouded in obscurity; but it is the historian's duty to attempt to penetrate the veil. At the time Keightley denied that any involuntary repatriation had taken place at all.

According to his account: "There were a considerable number of Yugoslav displaced persons (not soldiers). They were asked if they were prepared to return to Yugoslavia, and expressed themselves quite willing, in fact volunteered and were accordingly sent off by train and lorry."

"After they had got into Yugoslavia, six of them dribbled back and said that the moment they crossed a bridge, they were all machine-gunned. On this information being received, no further evacuations to Yugoslavia were made, except where the people expressed themselves anxious and willing to go..."

Keightley was lying, of course; but the central question is what, if any, authority Keightley had received for his treatment of the refugees. There are gaps in the evidence, but it must be said that

Nadaljevanje na str. 6

The name behind the Klagenfurt bloodbath

July 16-17 1983

Who ordered the repatriation — by force — of a huge army of Yugoslav refugee anti-communists in 1945 after World War II ended? Under orders, British troops moved the refugees to the Yugoslav border and handed them over to the waiting Tito troops. Several hundred thousand were slaughtered in the ensuing bloodbath. NIKOLAI TOLSTOY, in the second and final part of his record reveals the names of a major political figure and senior British army officers which emerged in his search for the truth of the Klagenfurt Conspiracy.

From Encounter magazine

The three key men: Alexander (left) and Tito, at a wartime conference, and Harold Macmillan.

Nadaljevanje s str. 5

It is extremely unlikely that he would have taken action without consulting his superiors.

It was, moreover, a political decision and one of particular significance at that moment, for Tito's truculent attitude over the port of Trieste — which he claimed he was entitled to inherit, on the grounds that his troops had liberated it — had led to a serious consideration of the possibility of war between the communist Yugoslavs and Field-Marshal Alexander's forces.

If such an exigency occurred, the emigre Croat, Slovene and Chetnik troops to whom the British had provided asylum would become a focus of considerable significance.

Djilas recalled: "Some of us even feared that the British would enlist them for future use against communist governments, especially our own. Yet, to our great surprise, they did none of these things but delivered them into our hands."

It may be, of course, that the refugees were returned in direct exchange for Tito's evacuation of the disputed territory. It is possible that we have here the real motive for the handovers. Be that as it may, these negotiations again were of a crucially political nature, involving questions of peace and war, and the frontiers between nations.

Keightley's character does not suggest he was the man to take risks where his own career was at stake. He was a tough, ambitious, capable officer: a bit of a martinet and bully, but conscious of a soldier's duty to fulfil instructions.

Brigadier C.E. Tryon-Wilson, then on Keightley's staff, has confirmed that it is inconceivable that anyone at Five Corps headquarters would risk going beyond instructions.

It is the question of Keightley's instructions that is the most baffling in the whole enigma. As recently as April 29, 1945, Churchill had issued a firm instruction to the Foreign Office with regard to "anti-partisan Yugoslav forces

when the 15th Army Group make contact with them". He ruled that, "there is no doubt that . . . they should be disarmed and placed in refugee camps."

Following this, at the beginning of May, Field-Marshal Alexander had issued instructions that "dissident or Quisling troops of Yugoslav origin . . . will be treated as disarmed hostile troops".

Repugnance to hand-over

Next, on May 17, 1945, the very day on which Brigadier Low issued orders for "all Yugoslav nationals to be handed over to Tito forces as soon as possible", Alexander sent telegrams to the War Office and General Eisenhower at SHAEP.

In these he stated that 25,000 Croats and 24,000 Slovenes had already surrendered to his forces, with an estimated 200,000 still pouring in. There were also huge numbers of Germans, Hungarians, and Cossacks.

He explained that "with the possibility of hostilities in Austria against Yugoslavs it is essential to free my L.(ine) of C.(ommunications) immediately from this embarrassment".

He requested urgently that this pressure be slackened by Eisenhower's acceptance of the Germans and Cossacks under SHAEP control in Germany. The Croats and Slovenes, however, he felt he could "deal with . . . to the best of my ability with my own resources".

The same day the field-marshal sent a further telegram to the Combined Chiefs of Staff, urgently requiring directions "regarding final disposal" of "the Chetniks and Croats".

It was not until June 20 that Alexander at last received his

reply from the Foreign Office: "It is not possible to give your any decision at this time . . . This matter is presently under consideration by the US and British governments. For the time being, however, you will continue to retain such personnel in your custody."

One thing is clear: If Alexander gave Keightley the order to surrender Yugoslavs to Tito, he did not do so merely on his own authority. Three independent sources confirm that he could not and did not do so:

THE series of telegrams shows Alexander felt a strong moral repugnance to any handover.

THE subsequent Foreign Office inquiry established that no orders had been given from London.

IN REPLY to private inquiries (made in 1962 and 1963), Alexander explained clearly and correctly that he had been "responsible for the safeguarding and administration of all prisoners who had surrendered, but the ultimate disposal of such prisoners was entirely a matter for the Allied authorities".

Alexander's memory is borne out by the orders. On May 3, 1945, Eighth Army operation instruction No. 1463 laid down that "Chetniks, troops of Mihailovitch and other dissident Yugoslavs . . . will be regarded as surrendered personnel and will be treated accordingly. The ultimate disposal of these personnel will be decided on government levels".

That is to say, by those who possessed authority to order the field-marshal to fulfil a political instruction. As the Foreign Office, War Office, and Combined Chiefs of Staff are ruled out in this capacity, we are seemingly left with only one figure possessing the power to make a political decision of this sort.

This was the Minister Resident in the Mediterranean, Harold Macmillan, whose job it was to advise and, if necessary, act in a political capacity in the Mediterranean theatre.

His powers were considerable: and in the previous year he had annoyed the Foreign Secretary, Anthony Eden, by "usurping functions" properly exercised by the Foreign Office.

Macmillan has consistently refused to discuss his responsibility for the handovers of Yugoslavs: but enough evidence exists to make a fair appraisal of his role in the affair.

On May 13, 1945, Macmillan flew north to General Keightley's headquarters. It is likely that Keightley had contacted him, indicating that he had an awkward problem on his hands.

At Klagenfurt Keightley and Macmillan conferred, with Brigadier Toby Low supplying factual details. Macmillan reported two days later: "The chief object of visiting them was because Field-Marshal Alexander thought it would do good to put them in the political picture. This I did and I think it was useful."

Differences with Tito's troops were a matter of serious concern, but did not at this stage require instant decisions. What did was the embarrassing matter of the fugitive Yugoslavs, whom Tito was anxious to recover and deal with.

A full account of what passed between Macmillan and Keightley has not been preserved. Of those closely concerned, General Keightley died before inquiries could be put to him. Lord Aldington says he has forgotten every detail. Brigadier Tryon-Wilson explains that he is too busy to discuss the matter, though he may do so one day, and Mr Macmillan consistently refuses to do so.

Nevertheless, scraps of evidence have been retrieved which enable the exchange to be reconstructed.

In preparing his published memoirs, *Tides of Fortune*, Macmillan provided research assistants with the diaries he kept in 1945. The Macmillan diary recalled, that "among the refugees were many thou-

sands of Ustashi or Chetniks (anti-communist Yugoslavs), mostly with wives and children, fleeing in panic into the area in front of Tito's advancing troops".

whether the US concurred with this new policy of forced repatriation of anti-communist Yugoslavs.

'A deliberate omission'

These included "anything from guerilla forces raised by the Germans from Slovenes and Croats and Serbs to fight Tito, and armed and maintained by the Germans; to people who, either because they are Roman Catholics or conservative in politics, or for whatever cause are out of sympathy with revolutionary communism and therefore labelled as fascists or Nazis."

"The visit (to Keightley) impressed upon me the turmoil and misery resulting from war. It was heart-breaking; but we could do nothing to mitigate the suffering of all these unhappy people."

All very moving stuff. It accorded well with the image Macmillan cultivated of the world-weary Edwardian statesman, lone survivor from an age when higher standards prevailed.

I have been able to lay hands on a copy of Macmillan's report to the Foreign Office on his meeting with General Keightley. Apparently missing from the Foreign Office files in the Public Records Office, a copy has turned up from the records of the Directorate of Military Operations.

Despatched two days after Macmillan's return to AFHQ at Caserta, it is remarkable for what it does not reveal. All reference to anti-communist Yugoslavs is omitted.

The omission can only have been deliberate. The presence of the Yugoslavs in the British zone had to be concealed. Not only was there no agreement covering their forcible return, but they were citizens of an allied nation, many of whom had served in an allied army.

As has been shown, there was no possible chance of gaining official authority for their surrender to Tito. The only likely explanation seems to be that Macmillan was anxious to conceal the existence of the Yugoslav refugee problem from the Foreign Office, while he and General Keightley arranged a swift fait accompli ("A ghastly mistake").

For, on May 14, 1945, the day after Macmillan flew back from Klagenfurt, Lieutenant-General Sir Brian Robertson, chief administrative officer at Allied Forces HQ, issued a directive to the effect that "all surrendered personnel of established Yugoslav nationality who were serving in German forces should be disarmed and handed over to Yugoslav forces".

Though it reversed all existing instructions, it seems that Macmillan had used his authority at AFHQ to push this order through.

Meanwhile, Robertson had asked Alexander C. Kirk, US political adviser at AFHQ,

Remarkable secrecy

Kirk declined to reply until he had received authority from the State Department. Next day (May 15) the State Department replied firmly: "We are strongly of the opinion that such contemplated violation of agreed Anglo-American policy cannot be justified on grounds of administrative expediency."

This ruling was passed at once by Kirk to Macmillan. As has been seen, it was discreetly ignored, and the operation continued unchecked. So secretive was this move that it was not until nearly three months later that the US authorities discovered that large-scale handovers, reportedly resulting in "mass murder", had in fact taken place.

It was Field-Marshal Alexander who intervened to reverse the instruction on May 23: "No Yugoslavs will be returned direct to Yugoslavia against their will."

The field-marshal clearly believed his order would be obeyed, but General Keightley, possessing Macmillan's authority, totally ignored this order and continued using force to repatriate Yugoslavs until the end of the month.

It was not until Macmillan had flown home for good that Alexander was able to prevent any further forcible handovers.

A remarkable factor is the secrecy surrounding the operations, secrecy so effective that more than a generation had to pass before the truth began to emerge about the fate of the Yugoslavs. Clearly Macmillan had to conceal what he was doing from Field-Marshal Alexander and Churchill.

There may be those who regard the whole episode as an unpleasant piece of long-dead history, now better forgotten. Regrettably this is not so. Thousands of grieving relatives of the victims survive, and the killing still goes on.

Only last year, on November 3, 1982, a Yugoslav political court sentenced to death Stevan Mojic, a 62-year-old former subaltern of the Serbian Volunteer Corps. Mojic was one of those handed over by the British to Tito as a result of Harold Macmillan's decision in May 1945.

Then only 24 years old, he escaped from the worst of all the massacres, at Kocevje, by jumping from the train.

He concealed himself for 11 years. Nearly 40 years later, the Yugoslav Government shows that it at least has not forgotten the secret transaction.

Could Mr Macmillan or Lord Aldington (Toby Low) be persuaded to employ their considerable influence and prestige on behalf of this unhappy man?

SVOBODA

Njih oči so v noč se potopile, in njih obrazi postale so lobanje, vkovane v zemljo so ostale sanje, ki v življenju niso se izpolnile.

Še sanjamo — živeči — o svobodi, ki kot zarja mora priti, vso našo zemljo s toplim soncem obliiti, iz okóv rešiti narod naš tpeči.

Svoboda! — kako lepo zveni beseda, kateri rdeči bratje so ji vzeli smisel z zanikanjem Boga, ki naša je osrednja misel, podedovana iz roda v rod, pripoved našega pradedov.

Zastonj se trudite grobarji! Naš narod bo obstal! Naprej bo svojo zemljo oral ko vas ne bo! — Nasproti šel bo novi zarji!

Takrat vse lobanje bomo zbrali, od turških vpadov v moderne čase, njih, ki so umrli za svobode naše, na Tvoj oltar, o Bog, vse lobanje bomo darovali.

O novi „pisariji“

Dušan Biber

Zavezniki niso nasedli izdajalcem

Delo, Ljubljana, oktober 1984 (Književni listi)

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Bivši minister raznih kraljevih vlad v Londonu in predsednik slovenske ljudske stranke dr. Miha Krek je v pismu od 10. junija 1945 takole prepričeval bivšega britanskega veleposlanika pri jugoslovanski kraljevi vladi Georga Rendla:

»Znano vam je, dragi sir George, da so bili slovenski domobranci v svojih prizadevanjih in dejanjih patriotski, nacionalistični, prozavezniški in probritanski. Znano vam je, da so številne od njih ujeli Nemci, ki so to organizacijo dovolili. Številne so poslali v nemška koncentracijska taborišča, ker so spet odkrili, da slovenski fantje pod okriljem te organizacije nikoli niso prenehali s svojim stalnim delom proti silam osi. Slovenski domobranci se nikoli niso borili proti nobenemu zavezniškemu narodu. Bili so samo domobranska policijska sila, ki je varovala premoženja in življenja slovenskega demokratičnega in katoliškega ljudstva pred pokoli in napadi Titovih komunističnih tolpa.«

Dr. Krek je zaprosil, naj britanske oblasti intervenirajo v Sloveniji in v vsej Jugoslaviji; protestiral je proti izročitvi večine slovenskih domobrancev, ki so pobegnili v Avstrijo. Od premiera Churchilla, lorda Ameryja in državne sekretarja za zunanje zadeve Edena je zahteval, naj britanske čete okupirajo vso Slovenijo.

Za podobno akcijo se je odločil tudi general Milan Nedić, predsednik izdajalske srbske vlade med nemško okupacijo. Skupaj s člani svoje vlade se je 25. maja s pomočjo generala Collinsa iz Kitzbühla v Avstriji povezal z ameriškim generalom D. E. Eisenhowerjem. Nedić ni prosil za intervencijo zavezniškov in okupacijo Srbije ali Jugoslavije, marveč le, naj njega in drugih »srbskih nacionalistov« ne bi izročili jugoslovanskim oblastem.

»Srbski nacionalisti, politični emigranti, ki so zdaj daleč od svoje domovine, v Kitzbühlu, želijo predvsem izraziti svoje veliko veselje zaradi zmage zavezniškov, ki bo, kakor so globoko prepričani, prinesla rešitev tudi vsemu srbskemu narodu,« je zapisal Nedić ob začetku svojega sporočila. Z velikimi sladkobesednimi komplimenti Združenim državam in ameriškega ljudstvu oziroma njegovemu čutu za pravičnost, je poudaril, da je bila vojaška misija, poslana v glavni štab generala Draže Mihailovića, velika moralna podpora.

Zaveznikov ni moč naplahtati

Vstop Jugoslavije v aprilsko vojno leta 1941 je bil »z vojaškega vidika pravi samomor«, zlom pa je bil razlagan z »izdajstvom Hrvatov, ki so omogočili Nemcem tako hitro zasesti Zagreb.«

»Takrat se je začela strahotna tragedija srbskega naroda. Njeni glavni udeleženci so bili Nemci in njihovi zavezniki, še posebej Hrvati in komunisti,« je poudaril Nedić, ki je zatrjeval, da so bili komunisti v dobrih odnosih z okupatorjem do nemškega napada na Sovjetsko zvezo.

»Njihov peklenški načrt, naperjen predvsem proti srbskim nacionalistom in srbskemu ljudstvu, je bil povzročiti kar najhujše in najkrutejše incidente, denimo s pokolom manjših odredov nemških vojakov, ki so jim odrezali nosove, ušesa in izkopalni oči.«

Po tako opisanih značilnostih vstaje v Srbiji leta 1941, je bilo rečeno: »Posledice take peklenške politike so bile strahotne za srbski

narod. Okupator je imel vse Srbe in Jugoslavo za komuniste.« Omenjen je bil tudi pokol 2500 Srbov v Kragujevcu. Kot je bilo rečeno, je general Nedić močno omahoval, preden je sprejel funkcijo in položaj predsednika vlade, to pa sta od njega izrecno zahtevala predsednik srbske akademije znanosti in rektor beogradske univerze dr. Aleksandar Belić, »edini in glavni cilj te vlade pa je bil onemogočiti komunizem in hkrati zaščititi srbsko ljudstvo pred nemškim, bolgarskim in drugim okupatorjem«. Rečeno je bilo tudi, da so »komunisti zbrali svoje sile zlasti v Neodvisni državi Hrvaški, kjer jih dejansko niso preganjali, proti njim pa se niso bojevali ne Nemci ne Hrvati, ker so jih hoteli izrabiti za svoje politične cilje.«

Dalje je bilo poudarjeno, da je bil »položaj v Srbiji manj kritičen«, da je »srbska vlada skrivaj podpirala četnike Draže Mihailovića.«

»Po teh dveh istočasnih akcijah vlade in Draže Mihailovića Srbiji ni več grozila tako velika komunistična nevarnost, pač pa so jo toliko bolj ogrožale njene sosedje, predvsem Hrvaška. Od tu so cele komunistične vojske, dobro organizirane in novačene – prostovoljno in tudi s silo – med lokalnim prebivalstvom, občasno napadale srbske meje s ciljem prodreti in obnoviti razbito komunistično organizacijo. Z ramo ob rami so oboroženi odredi srbske vlade in enote Draže Mihailovića branili ogroženo mejo in zavračali komuniste, ki so napadali jedro srbskega naroda,« je rečeno v Nedićevem sporočilu kot je bilo poudarjeno, četniki Draže Mihailovića niso niti pomislili, da bi se bojevali proti sovjetskim četam še več; prenehali so se bojevati proti Titovim partizanom in se umaknili na srbska območja.

V začetku oktobra je večina srbske vlade zbežala na Dunaj, nato pa so jo, kot so trdili praktično internirali v Kitzbühlu, ker je memorandum št. 1 z dne 19. januarja 1945 zavrnila politično sodelovanje z Nemci in se zato ni smela »preseliti v Gorico, kjer so bili takrat srbski odredi«. Rečeno je, da so »poveljniki teh odredov« povsem strinjali s stališčem srbske vlade in se konec aprila oziroma v začetku maja začeli umikati proti zahodu s ciljem, da bi se v območju Trsta, Gorice in Vidma predali zavezniškim četam.«

Ob koncu sporočila je bilo še zahtevano, naj »vse srbske oborožene nacionalne odrede in vse srbske begunce zberejo in namestijo nekje zunaj Nemčije, vendar na ozemlju pod nadzorstvom in zasedbo ameriških sil; tu naj bi čakali na nadaljni razvoj dogodkov in razplet političnega položaja v njihovi domovini in Evropi. Posebej prosimo, naj ne bi nikogaj pošiljali nazaj v Jugoslavijo ali izročili Titu.«

Med drugim je bilo poudarjeno, da se v Kitzbühlu mudijo tudi nekateri člani nekdanje srbske vlade »ki niso nikoli nič storili proti ameriškim interesom« in ki žele, da bi »njihovo odgovornost natančno pretehtali, vendar le pred mednarodnim in ne Titovim sodiščem.«

Toda zavezniki so imeli na voljo dovolj preverjenih informacij, zato nanje niso mogli vplivati takšni obupani poskusi dezinforma-

Na dogajanja tik po koncu druge svetovne vojne ni mogoče gledati izključno s stališča dogodkov v Sloveniji oziroma odnosa med slovenskimi partizani in domobranci, pa tem pa pozabljati na širši jugoslovanski in mednarodni okvir oziroma ignorirati vse, kar je bilo že objavljeno. Zato smo se odločili, da ponatisnemo besedilo zgodovinarja dr. Dušana Bibra, objavljeno po britanskih virih še za časa Titovega življenja. Tekst dr. Dušana Bibra je bil 1973. leta natisnjen v visokonakladnem zagrebškem tedniku Vjesnik u srijedu.

cij. Povsem jasno je bilo, da se bodo, še posebej ob koncu vojne, vsi izdajalci in okupatorjevi sodelavci poskušali predstaviti kot prozavezniški elementi, ki so se po sili zamer z nemškim orožjem »braniли pred komunistom«. V zgoščenih »zapisih o različnih skupinah nepartizanskih Jugoslovancev, ki jih bo brzkone moč najti v Julijski krajini ali na Koroškem oziroma Štajerskem«, so v glavnem zavezniškem štabu v Caserti opisali značilnosti Mihailovićevih četnikov, Ljotičevga prostovoljnega korpusa, slovenske bele garde in hrvaških ustašev oziroma domobrancev.

Začetek

»V začetku leta 1945 se je zvedelo, da so ostanki Mihailovićevih četnikov, morda pod vodstvom Jevdjevića, enega Mihailovićevih višjih poveljnikov, ki je pobegnil iz Rima pred prihodom zavezniškov, koncentrirajo v Istri in južni Julijski krajini... S kopičenjem četnikov v tem območju želijo Nemci očisto prispevati k splošni zmedi. Četniki se bodo raje vdali zaveznikom kot partizanom, lahko pa celo poskusijo pridobiti naklonjenost zveznikov za svojo stvar,« je rečeno o četnikih.

Na kratko je opisan tudi nastanek slovenske bele garde. »Njeno jedro so bili 'fantje' ali mladinska organizacija slovenske klerikalne stranke, ki je bila poglaviti pobudnik protipartizanske dejavnosti v Sloveniji. Ta stranka je zelo nazadnjaška in tesno povezana z rimskokatoliško cerkvijo. Nasprotovala je slovenski partizanski politiki aktivnega odpora, pa tudi povezanosti s komunistično partijo in njeni kasnejši prevladi.«

»Slovensko belo gardo so oboroževali in oskrbovali Italijani. Dobivala je tudi finančno pomoč elementov iz emigrantske jugoslovanske vlade v Londonu prek Rima in Vatikana. Po italijanski kapitulaciji je belo gardo na novo organiziral polkovnik (v resnici general – prip. avtorja) Leon Rupnik, zagrizeni pronemški kolaboracionist, znotraj slovenskih domobrancev ali domobranstva, ki je prišlo pod nadzorstvo poveljnika SS (Höhere SS und Polizei-führer) XVIII. vojaškega okrožja s sedežem na Bledu... Sile bele garde se bodo vsekakor poskušale izogniti partizanom v Sloveniji in se bodo raje vdale zavezniškim silam.«

O ustaših in domobranci je rečeno:

»Pripadniki hrvaških ustašev in domobrancev (domobranstva) bi lahko poskušali pobegniti na Koroško in Štajersko ali v Julijsko krajino. Te sile so prišle pod nadzorstvo bivše kvislinske Paveličeve vlade v Zagrebu. Ustaški milici so se pridružili najbolj fanatični ustaši, ki so sodelovali z Nemci in so bili v resnici sovražne čete. Hrvaške domobrance so mobilizirali in ker mnogi od njih niso bili pravi ustaši, so dezertirali k partizanom. Paveličeva vlada je bila zato prisiljena združiti te sile, da bi zavrla dezertiranje. Te hrvaške sile se bodo vsekakor skušale izogniti vdaji partizanom, če bo le mogoče, še posebej ustaši, ki so zagrešili številne zločine na Hrvaškem. Večina članov bivše kvislinske vlade (razen samega Paveliča) se je že poskušala predati zaveznikom, vendar so njihovo zahtevo zavrnil, s tem pa so seznanili maršala Tita. Zdi se, da je večina teh kvislinskih ministrov pobegnila iz Zagreba in bi se lahko pojavili v Julijski krajini ali na Koroškem in Štajerskem.«

Direktiva feldmaršala Alexandra

K zapisom sodi tudi popis imen vodilnih članov ustaškega gibanja z njihovimi osnovnimi biografskimi podatki in značilnostmi.

V skladu z že omenjenim sklepom britanskega premiera Winstona Churchilla, da je treba vse te kvislinske čete in enote v Julijski krajini razorožiti in spraviti v taborišča, so dali ustrezna navodila zavezniškim vojaškim enotam.

Minister rezident za Sredozemlje Harold Macmillan je 3. maja sporočil Foreign Officeu:

»Zavezniški vrhovni poveljnik je poslal navodila 15. armadni skupini, da disidentskim ali kvislinskim četam jugoslovanskega porekla v Julijski krajini nikakor ne smejo dovoliti, da bi se bojevale z ramo ob rami z zavezniškimi četami in da bi kakorkoli sodelovale z zavezniki.

Feldmaršal Alexander je izdal navodilo, da je treba takšne skupine po vdaji ali prenehanju sovražnosti obravnavati kot razorožene sovražnikove enote. Petnajsto armadno skupino je opozoril, da se bodo o dokončnem postopku odločili na ravni vlad.«

S to direktivo feldmaršala Alexandra so 2. maja seznanili tudi britanske vojaške misije pri posameznih jugoslovanskih vojaških formacijah v severovzhodni Jugoslaviji in severozahodni Italiji, kar je parafraziral veleposlanik Stevenson v prvem paragrafu svoje brzojavke z dne 4. maja:

2. O bodočem ravnanju in o tem, ali bodo takšne ljudi naposled izročili Titu, se bodo odločili na ravni vlad.«

Veleposlanik Stevenson je pristavil:

3. Menim, da je zelo pomembno, da sva britanski vojaški predstavnik ali jaz pooblaščen, da seznaniva Tita z ukazom iz prvega paragrafa te brzojavke, preden bi prišlo do nepotrebne slabega razpoloženja zaradi

vdaje velikega števila jugoslovanskih kvislincev britanskim silam.«

»Prepuščam vam, da se v luči trenutnih okoliščin odločite, ali boste s tem seznanili jugoslovansko vlado ali ne.

4. Če se boste odločili za to, bi bilo zaželeno, da omejite demaršo na preprosto sporočilo, da je navodila izdal vrhovni zavezniški poveljnik za Sredozemlje. Nepotrebno se zdi pristaviti, da sta to akcijo odobrili vlada njegovega veličanstva in vlada ZDA, kar je vsekakor mogoče domnevati,« je 15. maja odgovoril Foreign Office.

Ta direktiva Foreign Officea je bila v resnici v skladu z željami ameriške vlade. Britanski veleposlanik v Washingtonu Halifax je 3. maja leta 1945 sporočil, da se State Department strinja s predlogom britanskega veleposlanika v Beogradu Stevensona o razorožitvi in internaciji jugoslovanskih kvislinskih enot v Julijski krajini. State Department pa amerškemu veleposlaniku v Beogradu ni dal navodila, naj skupaj z britanskim veleposlanikom s tem seznanijo jugoslovansko vlado, temveč bi na izrecno vprašanje jugoslovanske vlade to lahko le potrdil. Ker so bili jugoslovanski partizani tedaj že v Trstu, veleposlanik Halifax ni omenil britanske želje, da Titove sile ne bi vkorakale na to območje.

Zavezniški štabi so se strogo držali direktiv o Julijski krajini. Toda zaradi namere britanskega premiera Churchilla, da v skrajnem primeru uporabi oborožene sile in spravi jugoslovanske partizane s tega območja in iz Avstrije, je nastala vrsta operativnih in drugih držav, ki so jih morali nemudoma rešiti.

Feldmaršal Alexander se je 17. maja obrnil z osebno brzojavko na ameriškega generala Dwighta Eisenhowerja, vrhovnega poveljnika vseh zavezniških sil. Pojasnil je operativne in administrativne plati problema v zvezi z vojnimi ujetniki in begunci v Avstriji.

Administrativni problemi

»Veliki deli skupine Jugovzhod (mišljena je nemška vojska – op. red.) se poskušajo priti na to območje, da bi se izognili predaji Titu. Sile, ki so se Titu že predale, so bile celo vnovič osvobodene, potem ko so jim odvzeli opremo. Zadnje poročilo kaže, da je število ujetnikov in osebja, ki so se predali, doseglo okoli 220.000 ljudi – 109.000 Nemcev, 46.000 Kozakov, 15.000 Madžarov, 25.000 Hrvatov in 24.000 Slovencev. Hrvaških in Slovenskih beguncev, ki se še stekajo na moje območje je koli 200.000« je poročal feldmaršal Alexander.

»Ker bi utegnili priti v Avstrijo do sovražnosti proti Jugoslovonom, je treba nemudoma odstraniti z mojih komunikacijskih linij te nevarnosti. Operativna učinkovitost mojih čet je že močno presežena, tako zaradi potrebe, da bi nadzorovali te skupine, pa tudi zaradi splošne prenatrpanosti območja. Poleg tega je izredno pomembno, da bi zbrali vojaški material, zlasti strelivo, in da bi rabil pri morebitnih operacijah. Vendar je to nemogoče storiti in hkrati prehranjevati že omenjeno veliko število ljudi,« ugotavlja feldmaršal Alexander.

Podrobno je pojasnil tudi administrativne probleme. »Moj položaj v Avstriji pa je tak, da si iz njega ni mogoče pomagati,« se je pritoževal feldmaršal. Lokalne rezerve živeža so bile prepričle, vse te množice ujetnikov se praktično ni dalo spraviti v Italijo.

»Tak premik množic bi paraliziral moje komunikacijske linije, ko bi ljudje prišli v Italijo, jih ne bi mogel prehranjevati,« je ugotovil feldmaršal Alexander. Zavzel se je za to, da general Eisenhower sprejme na svoje operativno območje v Nemčiji vojne ujetnike, saj bi jih bil sicer prisiljen preprosto razpustiti.

»Spoznal sem, da ne bi bilo pametno terjati od vas, da sprejmete hrvaške in slovenske begunce, pa tudi ne avstrijsko in madžarsko vojaško osebje. S temi kategorijami ljudi bom ravnal, kot bom najbolje mogel s sredstvi, ki so mi na razpolago,« je poročal feldmaršal Alexander.

V brzojavki, naslovljeni na kombinirane in britanske načelnike štabov istega dne, je feldmaršal Alexander zahteval čimprejšnje napotke, kako naj ravnava s približno 50.000 kozaki, 35.000 četniki, od katerih so jih že 1.000 evakuirali iz Avstrije v Italijo, in s 25.000 »nemškimi hrvaškimi četami,« katerih »vrnitev v domovino bi utegnila biti usodna.«

V tej zvezi so zahtevali mnenje Foreign Officea. G. Addi je 22. maja pripomnil:

»S četniki v južni Avstriji bi morali ravnati

O novi „pisariji“

Nadaljevanje s str. 7

enako kot s četniki v Julijski krajini. Hrvati zaslužijo manj pozornosti kot četniki. Mislim, da bi jih morali izročiti Titu. To bi utegnil biti v današnjem času koristen korak. Američani pa bodo najbrž bolj mehkega srca in mnenja sem, da moramo biti pripravljene oporekati temu; da bi s Hrvati ravnali enako kot s četniki.

Pismo Foreign Officea

Odbor načelnikov štabov je na svoji seji, ki je potekala 18. maja, že slišal mnenje sira Andrewa Cuninghama, da je treba kozake, vojne ujetnike, po sporazumu, sklenjenem na Jalti, repatriirati v Sovjetsko zvezo. Na seji istega odbora so 29. maja obravnavali pismo Foreign Officea, datirano 26. maja. V njem je med drugim rečeno:

»b) ČETNIKI: Strinjamo se z misijo skupnega štaba, da je treba s četniki v južni Avstriji ravnati enako kot s tistimi v Julijski krajini; to pomeni, da jih ni treba izročiti Titovim silam ali vrniti v Jugoslavijo, temveč jih je treba razorožiti in internirati, dokler britanske vlada in vlada ZDA končno ne odločita, kako naj bi ravnali z njimi. Nam se dozdeva, da utegnejo nastati za 15. armadno skupino nekateri težave zaradi premeščanja velikega števila teh četnikov v Italijo. Toda v zdajšnjih okoliščinah se ne moremo strinjati, da bi četniške čete izročili Titu. (Seveda v zdajšnjem položaju ni mogoče dajati nikakršnih predpisov o tem, kakšen naj bi bil končni postopek s četniki.)

c) HRVATI: hrvaške čete so po našem mnenju v nekoliko drugačnem položaju. To so oborožene sile hrvaške marionetne države, ki so jo ustanovili Nemci. Čeprav nismo nikoli priznali hrvaške države, so hrvaške čete pravzaprav redne sile kvislinskih vlade, ki so operirale pod nemškim vodstvom. Manj opravičljivo bi bilo kot v primeru četnikov, če bi nanje gledali kot na iregularne sile, ki so sodelovale v jugoslovanski državljanski vojni. Zato se nagibamo k temu, da bi hrvaške čete v Južni Avstriji izročili Titovim silam. Tak korak bi bil prav gotovo všeč Titu in bi mu pokazal, da smo ga vsaj pri nekaterih stvareh pripravljene jemati kot rednega in odgovornega zaveznika. Obenem pa spoznavamo, da vlada ZDA morda ne bi bila pripravljena strinjati se s tako drastično odločitvijo, ki bi utegnili biti, kot je opozoril feldmaršal Alexander, usodna za zdravje hrvaških čet. Če vladi ZDA ne bo všeč naš predlog, smo se pripravljene dogovoriti, da bi s Hrvati ravnali enako kot s četniki.

V duhu zadnjega stavka iz tega pisma so spremenili osnutek brzojavke, naslovljene na misijo skupnega štaba v Washingtonu.

V odgovoru z dne 31. maja je misija skupnega štaba sporočila, na kar so opozorile ustrezne ameriške oblasti: da se »za zdaj še niso sporazumeli o politiki — da je treba kolaboracioniste in člane napol vojaških organizacij zavezniških narodnosti izročiti njihovim ustreznim oblastem«. Opozorili so »na dejstvo, da sta se vladi ZDA in Velike Britanije strinjali, da je treba protipartizanske jugoslovanske sile, zlasti Hrvate, ustaše in slovensko belo gardo, razorožiti in poslati v begunska taborišča.«

V drugi brzojavki, namenjeni War Officeu in datirani 1. junija ter poslani iz Washingtona, je rečeno, da je State Department v tej zvezi 25. maja ponovno podučil glavni stan zavezniških sil, »da Hrvatov ni treba (ponavljam ni treba) vrniti Titu«. Zato so sklepali, da je treba spremeniti predlagano direktivo in četnike zadržati v begunskih taboriščih ter opustiti transfer hrvaških čet. Feldmaršal Alexander bi morali obvestiti, da so to samo začasne vojaške odločitve, da pa bosta dokončno odločili ameriška ali britanska vlada.

Kombinirani administrativni odbor kombiniranih načelnikov štabov je 11. junija predložil poročilo. Petnajsta armadna skupina je sklenila, kot je zapisano v biltenih za 27. in 29. maja 1945. »aranzmaje o transferu kozakov, ki naj bi jih poslali naravnost sovjetskim vojaškim oblastem, in o transferu Hrvatov jugoslovanskim oblastem.«

»V zdajšnjem trenutku ni mogoče izreči nikakršne odločitve o tem, kako naj bi na koncu ravnali s četniki in z nemškimi hrvaškimi četami. To vprašanje zdaj tehtata ameriška in britanska vlada. Za zdaj bosta še naprej obdržali takšno osebje pod svojo stražo in ravnali z njim v soglasju z obstoječimi napotki, ki sta jih svojim predstavnikom v Italiji poslala State Department in britanski Foreign Office.«

Akcija dr. Miha Kreka

G. Broad je po poročilih glavnega stana zavezniških sil v Caserti 19. maja sporočil, da se je na Koroškem 235.000 hrvaških čet »predalo maršalu Titu«.

»Ta predaja hkrati s 36.000 jugoslovanskimi kvislinci, ki so že v britanskih rokah, pravzaprav zajema vsa hrvaška vojsko, torej bodo jugoslovanske divizije prosile za druge dolžnosti.«

O usodi izročenih kvislinskih čet je bil Foreign Office obveščen prek akcij dr. Miha Kreka. Ta se je obrnil na nekdanjega veleposlanika pri jugoslovanski kraljevi vladi sira Georgea Rindela, feldmaršala Alexandra, lady Athol, profesorja Laffana, gospoda Lawa, razne člane britanskega parlamenta itd. Iz navedb dr. Kreka, vendar ne iz britanskih uradnih dokumentov Foreign Officea, je razvidno, da so »britanske vojaške oblasti« od 27. do 31. maja predale partizanskim vojaškim oblastem v Jugoslaviji 11.100 slovenskih domobrancev.

»Strinjam se z g. Rendelom, da je bil g. Krek eden od najboljših med starimi jugoslovanskimi politiki. Ker pa je zavzel skrajno stališče proti zdajšnji jugoslovanski vladi, zares ne moremo imeti opravka z njim. Zato mislim, da je najbolje, obe pismi pustiti brez odgovora,« je menil D. Howard, zato ni Foreign Office ne tistikrat ne pozneje odgovoril na Krekova pisma.

Amerikanski Srbobran je na pobudo dr. Kreka 10. julija 1945 v Pittsburghu objavil zapisnik o zaslišanju Branika Todorovića. O njem so trdili, da je bil partizanski poročnik in da je pobegnil v Italijo, potem ko je bil priča likvidacijam mnogih kvislincov, ki so jih izročili. Enemu od Krekovih pisem je bila priložena kopija ukaza feldmaršala Alexandra z dne 4. junija 1945; s tem ukazom je bila prepovedana nadaljnja repatriacija kvislinskih čet v Jugoslavijo.

Kaže, da je dr. Krek dobil odgovor samo na pismo, ki ga je 7. junija 1945 poslal feldmaršalu Alexandru. Načelnik štaba, generalporočnik W. D. Morgan je 31. julija 1945 odgovoril, »da so jugoslovanski državljani, ki so bili konec maja repatriirani iz Avstrije v Jugoslavijo, nosili orožje za Nemce proti zavezniškim jugoslovanskim četam maršala Tita. Zato so z njimi ravnali kot s sovražnim vojaškim osebjem, ki se je predalo. Glede na položaj, kakršen je bil tistikrat v Avstriji, so bili izročeni med vojaškimi operacijami, ki so jih na posameznih delih te države izvajale britanske in jugoslovanske sile, jugoslovanskim vojaškim silam. Ta izročitev je bila opravljena po napotkih glavnega štaba.

Canadian Red Cross Society
National Headquarters, Ottawa

Jugoslovanov, ki niso nosili orožja proti zaveznikom in ki so bili klasificirani kot razseljene osebe, niso proti njihovi volji repatriirali v Jugoslavijo. Zavezniška politika, da je treba takšnim razseljencem dati možnost svobodne izbire, ali se žele vrniti v Jugoslavijo ali ne, še naprej velja.

»Izročitev Slovencev in drugih Titovim silam, kar je opravila 8. armada v Avstriji, je bila grozljiva napaka. Napaka je bila popravljena, brž ko je bil o tem obveščen glavni štab,« je zapisal g. Addis 30. avgusta 1945. Tako so obvestili tudi britansko veleposlanstvo v Beogradu. »Sumiti je mogoče, da je tam prišlo do ekstenzivnega in vsesplošnega pokola jugoslovanskih kvislinskih čet; mučno je razmišljati o tem, da so jih britanske čete spravile čez mejo.«

Pred odhodom na nove dolžnosti je g. Addis 21. septembra 1945 prepustil svojemu nasledniku neformalno beležnico s historiatom »izgona hrvaških ustašev in slovenskih domobrancev s Koroškega v Slovenijo maja 1945«. Posebej je poudaril, da so se prvotni napotki nanašali samo na Julijsko krajino in ne tudi na Avstrijo in da Foreign Office ni imel nikoli na vpogled brzojavk vojaških oblasti v Italijo o transferu teh kvislinskih čet.

Gospod J. R. Colville je 5. novembra 1945 zabeležil:

»Bojim se, da ni bilo nikakršnega napredovanja pri zbiranju nadaljnjih informacij o tej neprijetni zadevi in vsi ljudje v War Officeu, ki so imeli opraviti s tem, so bili demobilizirani; zamenjali so jih oficirji, ki niso bili sezna-

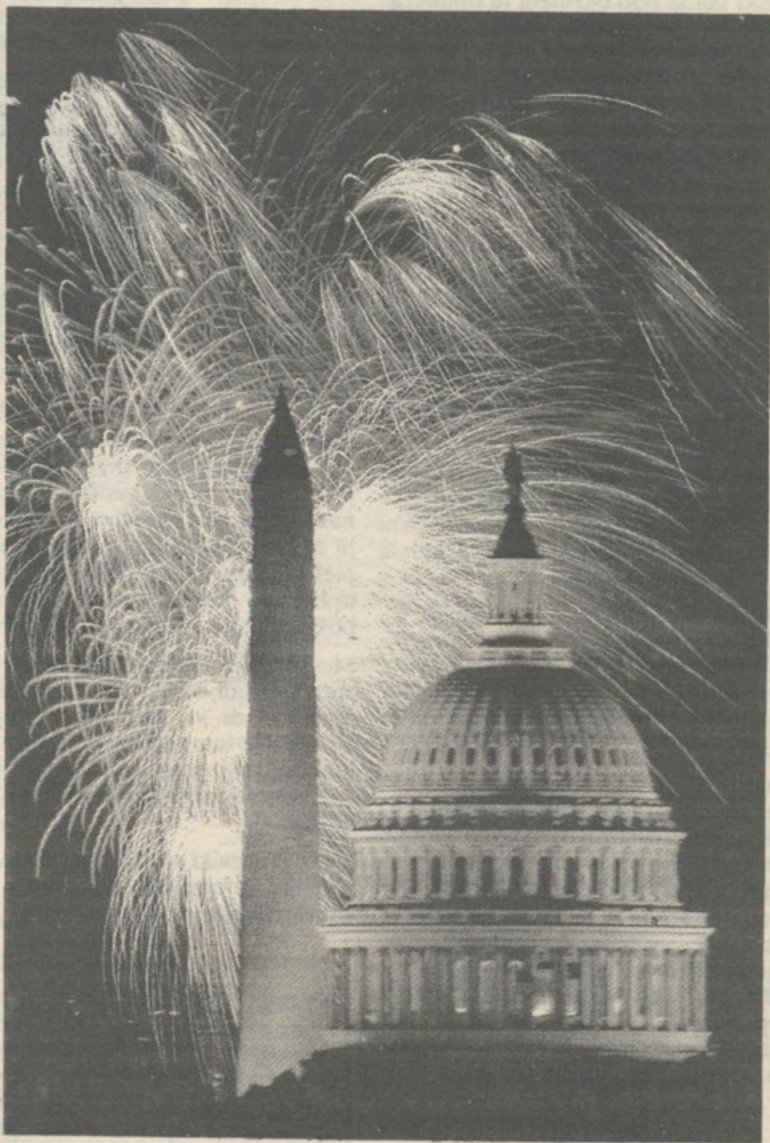
njeni s poprejšnjo dejavnostjo. Toda kolikor razberem, ne moremo ne mi ne War Office več podatkov, kot je navedenih v beležnici g. Addisa.«

Nedosegljivi dokumenti

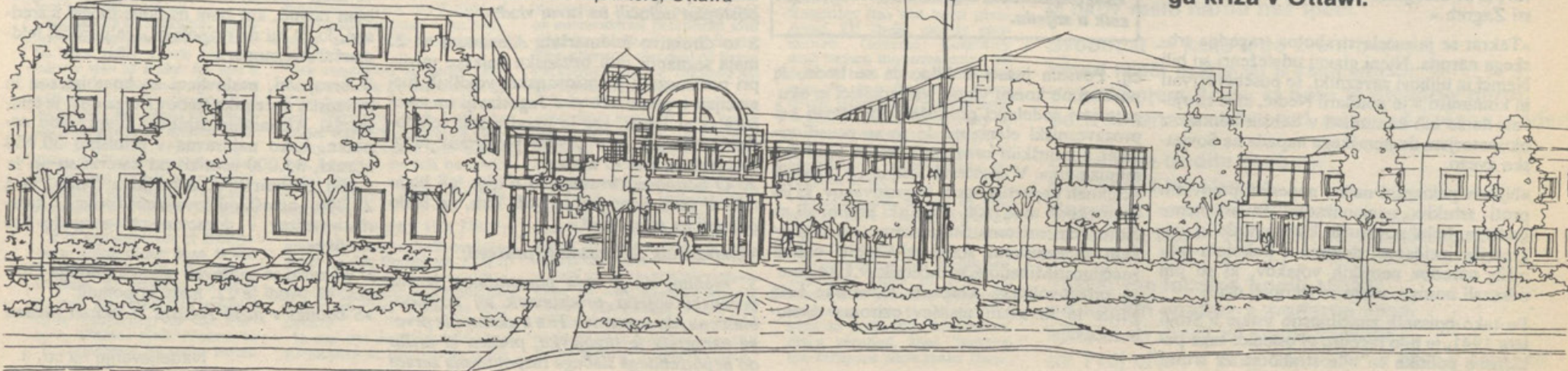
Zadnje operacije jugoslovanske ljudske armade ob koncu druge svetovne vojne v Julijski krajini in na Koroškem so imele velike mednarodne posledice. Tržaška kriza je bila ob samem koncu vojne na pravi poti, da izpolni skrite želje poraženih nacistov — da bi prišlo do spopada v samem veliki protifašistični koaliciji. Glavni pobudnik za zavzemanje ostrih stališč je bil britanski premier Winston Churchill, vendar so bila mnenja v britanskih političnih in vojaških vrhovih različna. Kaže, da je Churchill na vsa ta vprašanja gledal predvsem skozi prizmo povojnih odnosov s Sovjetsko zvezo in svoje strategije razbijanja komunistične partije Italije. Na kratko povedano, grozila je resna nevarnost, da izbruhne oborožen spopad med zavezniškimi in jugoslovanskimi enotami.

Znanstveni javnosti so zdaj dani na vpogled številni dokumenti o političnem ozadju tržaške krize, nekateri, razmeroma redki, pa so še vedno v tekoči registraturi Foreign Officea. Operativni papirji CAB 88 načelnikov štabov v Julijski krajini so še vedno v celoti nedostopni. Seveda se ob tej priložnosti ni mogoče spuščati v vse plati in historiat tržaškega vprašanja in krize, še zlasti ne na temelju zgolj britanskih diplomatskih dokumentov.

(Konec)

Darujte za: Glavni stan kanadskega rdečega križa v Ottawi.

25 letnica Coady International Instituta

Ko se je po drugi svetovni vojni začelo večati število ljudi, ki so hoteli prenesti metode samopomoči v dežele v razvoju, se je Univerza sv. Franciska Ksaverija v Antigonishu (N.S.) odločila, da bo ustanovila poleg že obstoječega Extension departmenta, čigar namen je bil predvsem služiti bližnji okolici univerze, še poseben oddelek za dežele v razvoju. Ustanovili so ga l. 1959 in ga imenovali Coady International Institute po priznanem voditelju t.zv. antigoniškega gibanja in prvemu ravnatelju Extension Departmenta (ustanovljenega l. 1928) Mozesu Coadyju, ki je prav tega leta umrl. Coady sam je imel veliko sličnih potez kot J. E. Krek, le da nikdar ni bil poslanec. Leta 1961 so zgradili za institut posebno stavbo, ki se ji je pozneje pridružila še druga. Zaradi povečanega števila študentov so zgradili pozneje še dodatno rezidencno poslopje nekoliko dalje od univerze.

V teku teh 25let je graduiralo kakih 2.600 študentov iz 121 držav. Kakih 7.000 dodatnih oseb pa se je udeležilo krajših tečajev, ki jih prireja osebje instituta v deželah v razvoju v času, ko ni rednih predavanj na institutu samem. Velika večina jih deluje v deželah v razvoju. Mnogi so dosegli v svoji domovini vidna mesta ne samo med državnimi uslužbenci (zlasti v ministrstvih za združništvo), ampak tudi v politiki kot poslanci, ministri, veleposlaniki, itd. Več duhovnikov je bilo imenovano za skofe.

51letnico je proslavila univerza ob priliki jesenske graduacije, na kateri so glavni diplomiranci študentje instituta. Pouk traja sedaj od maja do začetka decembra. Univerza je podelila šest častnih doktoratov osebam, ki so bile tesno povezane z institutom, med njimi prvemu ravnatelju msgr. F. Smythu in nekaterim bivšim graduirancem instituta.

SMRT SVETOVNOZNANEGA KANADSKEGA TEOLOGA

25. novembra 1984 je umrl v Pickeringu blizu Toronta malo pred svojim 80. rojstnim dnevom jezuit p. Bernard Lonergan.

P. Lonergan se je rodil v Quebecu in je stopil v jezuitski red, ko je bil star 18 let. Iz teologije je doktoriral v Rimu na gregorijanski univerzi l. 1940, kjer je pozneje tudi poučeval od l. 1953 do 1965. Poučeval je tudi v jezuitskih solah za teologijo in filozofijo v Montrealu, Torontu in Bostonu.

Med njegovi najbolj znanimi deli, ki jih uporabljajo kot šolske knjige v mnogih bogoslovnih solah po svetu, sta knjigi *Insight: A study of human understanding* (Razvidnost; studija človeškega razumevanja; 1957) in *Method in Theology* (Metoda v teologiji; 1972). Zlasti v tem drugem delu je skušal uporabiti tudi v teologiji izsledke sodobne znanosti in filozofije.

+ Pesnik in pisatelj
Mirko Kunčič

Po dolgotrajni bolezni in trpljenju je 3. 11. zatnil svoje oči. "Kotičkov striček" - pesnik in pisatelj mladinskih pripovedk in pravljic g. Mirko Kunčič. 12. decembra bi dopolnil 85 let, pa ga je Bog rešil trpljenja in ga poklical k Sebi. Njegovo krsto so po sv. maši, ki jo je opravil ob spremstvu preč. g. Škrbca pokojnikov mojstranski rojak dr. Gogača, so položili v shrambo na moronskem pokopališču. V imenu pristavske skupnosti se je od pesnika poslovil g. Pernišek France, v imenu kulturnikov pisatelj dr. Jože Krivec. Pogrebu so prisostvovali številni prijatelji, med njimi vseuč. profesor dr. Tine Debeljak z gospo soprogo (KA) in g. Tine Duh. Časnikar Slavko Skoberne se je v zaključnem govoru poslovil od pokojnika v imenu že

redkih Kunčičevih sodelavcev pri Slovencu in Slovenskemu domu, posebno zahvalo pa mu je izrekel za sodelovanje pri reviji "Slovensko domobranstvo" in v zdomstvu pri "Slov. poti". Pokojni je bil soustanovitelj SDG v Argentini, vztrajni zagovornik suverene slovenske države.

Slovensko zdomstvo je z Mirkom Kunčičem in P. Rantom zgubilo skoro nenadomestljiva kulturna in javna delavca, ki sta se z ljubeznijo posvečala mladini. Slovensko državno gibanje ga bo ohranilo v častnem spominu.

Užaloščeni ga soprogi, ki je kot časnikarka vedno z ljubeznijo sodelovala s pokojnim in z družino delila z Mirkom vse veselje in trpljenje, naše globoko sožalje.

Uredništvo

+MIRKO KUNČIČ

Mirko Kunčič — Rojen 12. decembra 1899 v Lescah pri Bledu iz železničarske družine. Po srednješolskih letih je bil urad-

nik v veletrgovini Modic, potem pa v zdravilišču za jetične v Topolšičel. Pozneje se je preselil v Ljubljano, kjer se je posvetil časnikarstvu in mladinski književnosti. Bil je urednik mladinskega dela dnevnika Slovenec. Med okupacijo je živel z družino v Stični, kjer je mnogo občeval s pisateljem F. K. Meškom, ki je bil tam kot štajerski begunec. Končno je vodil časnikarski referat pri mestni občini v Ljubljani. Kot begunec l. 1945 ga je vodila pot v Italijo skozi taborišča in potem v Argentino. S številno družino je poiskal delo v notranjosti dežele kot poljski delavec, dokler se ni preselil v Buenos Aires, kjer je bil potem dolga leta vratar tekstilne tovarne do upokojitve.

Učite se angleščine
v Vašem
prostem času
in na Vašem
lastnem domu

Življenje je lahko zelo težavno za kakšnega, ki ne razume angleščine. Tudi preprosto cestno znamenje lahko postane nepremagljiva ovira.

Toda pomni, pomoč je na potu.

Ontarijsko Ministerstvo za izobrazbo (Education) je predstavilo nov tečaj pod imenom "English as a Second Language". Tečaj Vam bo nudil možnost učenja angleščine po Vaših zmogljivostih in na Vašem domu.

Vse kar potrebujete je Vaš prostovoljni učitelj (tutor) - nekdo ki govori angleščino. Vaš "tutor" bo prijavil Vašo udeležbo in bo z Vami po dve ali tri ure na teden v pomoč pri tečaju.

Za nadaljnje informacije o tečaju "English as a Second Language", kličite, ali naj Vaš "učitelj" stopi v stik z "Independent Learning Centre" po telefonu 965-2657 ali če kličite brezplačno številko 1-800-268-7065.

Ministry of Education

 Ontario

Bette Stephenson, M.D., Minister
William Davis, Premier

Sodeloval je pred vojno v večini slovenskih listov predvsem s otroško in mladinsko poezijo in prozo (Vrtec, Ženski svet, Plamen, Odmevi, Mladika), pa tudi s izpovedno liriko v Ljubljanskem zvonu in drugod. Več let je urejeval in večinoma tudi sam pisal otroški Kotičkov striček v Slovencu. Uveljavil se je kot leposlovec, pa tudi publicist, prevajalec in poročevalec. Izšlo je več deset knjig pravljic, pesmi, dramatskih prizorov, slikanic, priredb in prevodov, saj mu je samo Jugoslovanska knjigarna izdala deset knjig, sedem knjig pa je izšlo še v drugih založbah (Slovenska ženska zveza, Učiteljska tiskarna, Mohorjeva družba, Nova založba). Nekaj naslovov: Najdenček Jokec, Ptiček z dvema kljunčkoma, Matjaž, Zlata lestvica, Krojaček veseljaček, Cmokec-Poskokec, Za židano voljo, Ali je kaj trden most?, itd. Napisal je tri zvezke Triglavskih pravljic in planinsko igro Triglavsko roža, ki so jo uprizorili tudi v Narodnem gledališču. Bil je član Mladega PEN-kluba.

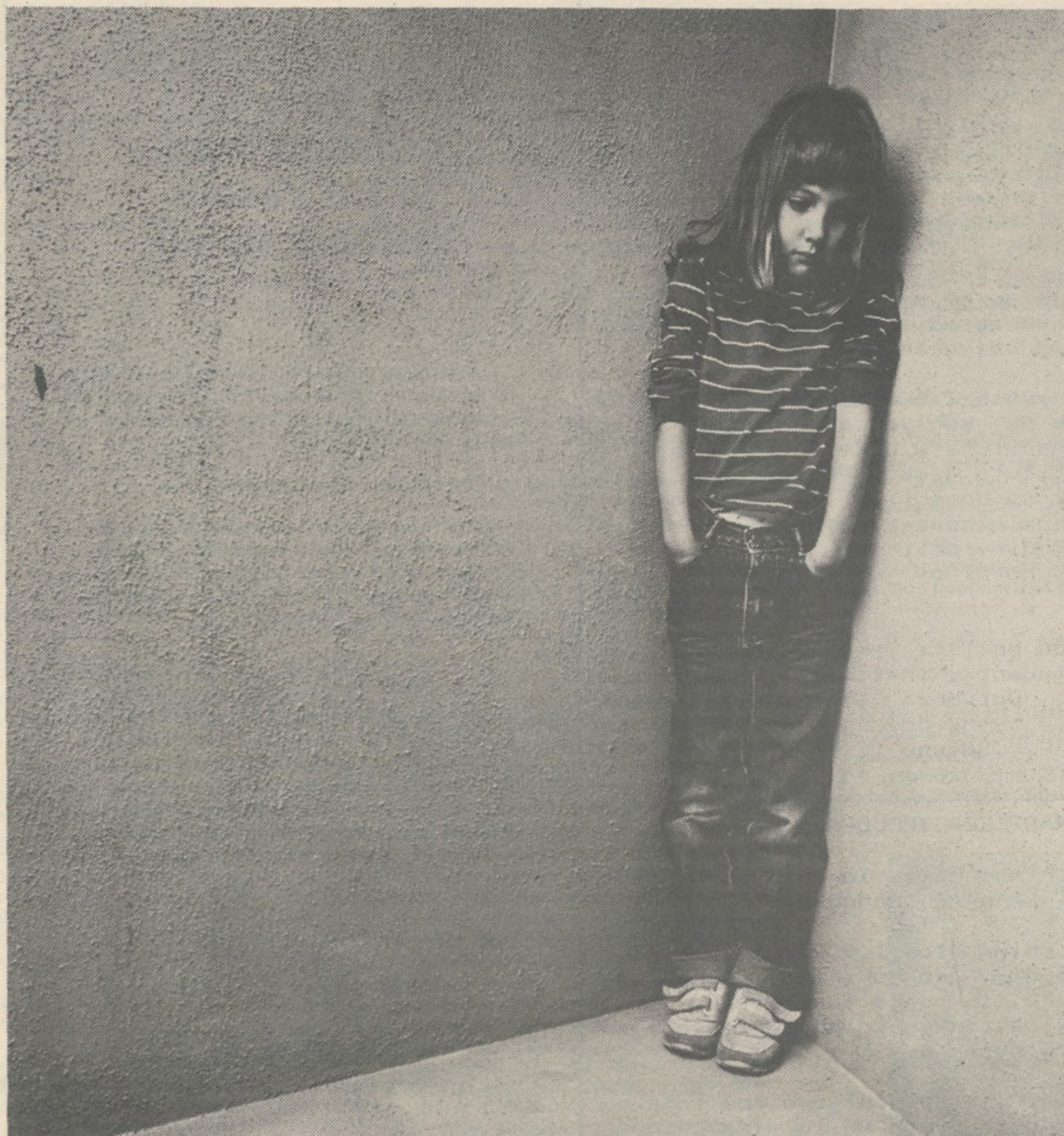
V taboriščih je nadaljeval s svojim pisanjem. Koroška kronika je že l. 1945 ponatisnila igrico Cmokec-Poskokec. V Monigu je izdal mladinski list Naša beseda že septembra 1945 (prvi begunski list v italijanskih taboriščih, in tudi prvi v pravi tiskarni tiskani — brez šumecev, ki jih italijanska tiskarna ni imela. V tem listu (samo ena številka!) je izšla potem tolikokrat deklarirana pesem v zdomstvu Naša beseda.

V Argentini je izšlo v ponatisu več njegovih mladinskih knjig in priredb (Tinček in Tonček, Emil in detektiv...), pri SKA pa izvirna povest s povezavo slovenske in argentinske folklorne Gorjančev Pavlek. Celovška Mohorjeva družba je izdala zgodovniško povest iz argentinskega severa Dogodivščine v pragozdu, antologijo njegovih mladinskih pesmi pa Goriška Mohorjeva družba Pisani vrtiljak (1969). Sodeluje pri vseh zdomskih listih in zbornikih (Zbornik Svobodne Slovenije, Duhovno življenje, itd.) ter je najpogostnejši avtor slovenskih mladinskih odraskih prireditev. **Že** v osemdesetem letu — je pisal

"otroške" pesmi. Slovenska argentinska šolska knjiga Zdomski živ-žav je skoraj prava antologija njegovih otroških pesmi.

IN V TEM KOTU...

Otrok brez zaščite. Eden izmed tisočih otrok v naši Provinciji, ki so izpostavljeni vsak dan najhujšim brutalnostim in kriminalu - otroški zlorabi.

Strokovnjaki, ki delajo z mladimi ljudmi, imajo po zakonu dolžnost prijaviti sumljive primere otroške zlorabe krajevnim uradom „Children's Aid Society or Family and Children's Services.“

Toda važnejše je, da imamo mi

vs moralno dolžnost, da prijavimo sumljive primere otroške zlorabe. Dolžnost, ki jo vsi delimo - da zagotovimo, da bo lahko sleherna mlajša oseba v Ontario uživala otroško dobo prosto zoperstavljenja in zlorabe podpri otroka v njegovi življenski borbi. Prijavi otroške zlorabe.

Ministry of Community and Social Services
Frank Drea, Minister
William Davis, Premier

Write for the free booklet "Child Abuse Prevention,"

c/o Ontario Centre for the Prevention of Child Abuse, 700 Bay Street, Toronto, Ontario M7A 1E9.

Študija nemškega gospodarskega inštituta v Kolnu je ugotovila, da plačuje Zapadna Nemčija več za patente in licence kot pa zasluži s svojimi, ki jih prodaja tujim državam. Največji izvoz patentov in licenc imajo Združene države, največji uvoz pa Japonska.

Okvara zraka v Evropi napada med drugim tudi dragocena slikana okna, ki so večkrat preživela vojne, sedaj pa se ni iznašla vsa moderna znanost nobenega učinkovitega sredstva, ki bi jih obvarovala pred razkrojem, ki se širi kot karies na zobeh.

Mestna občina Bonn je odkupila hišo, v kateri je prezivel zadnji dve leti skladatelj Robert Schumann. Hišo bodo spremenili v Schumannov muzej.

Vlada Zapadne Nemčije je odobrila nacrt zakona, ki bo dajal prednost ponovni porabi odpadkov pred njih odstranitvijo. Ze sedaj porabijo pri proizvodnji novega papirja do 50% stari papir.

Nemški zunanji minister Hans-Dietrich Genscher je v zadnjem trenutku odložil svoj nameravani obisk Poljske [21.novembra], ker mu poljske oblasti niso dovolile, da bi položil venec na grob umorjenega duhovnika Jerzyja Popieluszka.

V Rheinhausenu v Zapadni Nemčiji so začeli čistiti umazano vodo z biološkimi sredstvi. Požrešne bakterije znižajo umazanijo vode že v eni uri na polovico. Kot so pokazali poizkusi v Saskatchewanu, ima veliko čistilno moč tudi ločje, če ga posadijo na področjih, kamor napeljejo umazano vodo. Ločje, ki raste na taki vodi, ne čisti samo vode, marveč je porabno tudi kot krmilo.

WINTERTIME GOOD TIMES

TOBOGGANING AND SLEDDING

Feel the wind rush past you when you zip down the hills on your toboggan or sled, at all Conservation Areas, except Palgrave and the Kortright Centre. Weekends only at Black Creek Pioneer Village.

Would you like to know more? Find out about fees, dates, hours of operation, registration and snow conditions by phoning The Metropolitan Toronto and Region Conservation Authority, at 661-6600.

the metropolitan toronto and region conservation authority

Nezakonska mati

Kaj pa je tebe treba bilo, dete ljubo, dete lepo! Al te je treba bilo, al ne, vendar presrčno ljubim te.

Meni nebo odprto se zdi, kadar se v tvoje ozrem oči, kadar prijazno nasmejaš se, kar sem prestala, pozabljeno je.

On, ki ptice pod nebom živi, naj ti da srečne, vesele dni! Al te je treba bilo, al ne, vedno bom srčno ljubila te.

FRANCE PREŠEREN

We've got an RRSP that's right for you!

RETIREMENT SAVINGS PLANS SOCK-IT AWAY

- ... with a Co-operative Trust RRSP
- short or long term investments at competitive interest rates
- no charges or fees

Deposit now before the March 1st deadline.
Drop in to your local Credit Union.

John E. Krek's
Slovenian (Toronto)
Credit Union

CO-OPERATIVE TRUST COMPANY OF CANADA
Member: Canada Deposit Insurance Corporation.

Slovenska Cerkev se je spomnila škofa Rožmana

Pred 25 leti, 16. novembra 1959 je umrl v Clevelandu, ZDA škof dr. Gregorij Rožman. Njegovo škofovsko geslo, »Križa teža in plačilo« je bilo preroško zanj in za ves narod. Križev je škof imel ves čas dovolj, a najhujši se je zgrnil nanj, ko se je uprl slovenski komunistični partiji v času tuje zasedbe ter jo razkrinkal kot volka, ki prihaja med narod v mikavnem oblačilu Osvobodilne gronte.

Tedaj je zavpil v slovenski svet: »Brezbožni komunizem je pri nas z narodnimi gesli mnoge prevaral in se pod krinko OF in narodne osvobodilne vojske skuša polastiti oblasti, da bi do konca dovršil svojo krvavo revolucijo in družbo po brezbožnih načelih uredil. Zaradi tega sem po svoji službi dolžan, da brezbožni komunizem znova in še enkrat na ves glas obsodim in na njegovo strašno nevarnost slovenski narod v svoji škofiji opozorim... Vem, da mi bodo zagovorniki komunizma in še nekateri katoličani očitali, da se s temi besedami vmešavam v politiko. Toda, predragi verniki, boj proti brezbožnemu komunizmu ni politika, ampak verska zadeva, saj se vendar tiče vere v Boga.« Dogodki v Sloveniji so mu po letu 1945 dali še kako prav.

Njegova neuklonljiva premočrtnost ga je v dneh od 21. do 30. avgusta 1946 privedla na zatožno klop partijske pravice. Slovenski komunizem se je hotel maščevati nad njim, ker ga ni podprl pod krinko OF. Prišlo je do ogabnega procesa, na katerem je bil obsojen na 18 let ječe.

v odsotnosti seveda. Ko je sam poslušal po radiu sodni proces, je izjavil: »V vsem, v čemer so me krivili, ni bilo ene resnične trditve.« Znano je, da so v tistih dneh preiskovalci odnesli s škofije vse dokumente, ki so pričali v prilog škofa. In so še danes nedostopni, če sploh še obstajajo.

Po tem krivičnem procesu se je nanj zliha golida obrekovale gnojnice. Obrekovanega so ga postavili v zgodovino in v učbenike, da otroci njegovih vernikov še naprej pijejo iz te zgodovinske mlakuže; mnogi lastni duhovniki so ga obsodili, mnogi se ga začeli sramovati. Komunizem mu je načrtno začel razkristjanjevati škofijo in Slovenijo. Vdano je škof Rožman sprejel vse te križe, ki so mu bili naloženi. »Moja dolžnost je moliti in trpeti. Jaz sem škof, to je moja dolžnost,« je pogosto ponavljal.

Pa se je sedaj po 25 letih od njegove smrti zgodilo v Sloveniji nekaj, kar je po tolikem času bila prva rehabilitacija njegovega spomina in dela. Na predvečer praznika sv. Stanislava, ki je bil zavetnik »škofovih zavodov«, tj. škofijske gimnazije v Šentvidu nad Ljubljano, so se 12. novembra letos zbrali nekdanji dijaki te prve slovenske gimnazije, da bi obudili spomine in utrdili medsebojno prijateljstvo. Somaševanje v šentviški župnijski cerkvi je vodil ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar, ki je v pridigi med mašo med drugim dejal:

Z veliko hvaležnostjo se spominjamo najprej ustanovitelja Zavoda sv. Stanislava in prve slovenske gimnazije škofa dr. Antona B. Jegliča in njegovega naslednika škofa dr. Gregorija Rožmana. Ta je leta 1930 s prevzemom ljubljanske škofije prevzel tudi skrb za zavod in gimnazijo, ki je ravno takrat v stari Jugoslaviji doživljala hude čase. Večina od nas se škofa Rožmana še osebno spominja, saj je velikokrat prihajal na obisk v zavod. Kot ljubljanski škof je najprej doma in potem med našimi rojaki po svetu opravil veliko delo, za katero mu bodi Bog sam bogat plačnik. 16. novembra letos obhajamo 25-letnico njegove smrti v Clevelandu v ZDA. Pokopan je na ameriških Brezjah v Lemontu.

SLOVENIA in 1985...

Slovenia is one of the six federated Republics of Yugoslavia..

Present day Yugoslavia is a prison-state of all Yugoslav Nations.

The small Slovenian Nation-with a population of only two million, already deadly decimated during the imposed communist revolution, particularly at the end of the second world war, when more than eleven thousand members of the Slovenian anticommunist army, "Slovenski Domobranci", were, in accordance with the Yalta agreement, repatriated and then ferociously murdered in the Karst Caverns, is to-day the victim of the so-called multiple Yugoslav, or better known, Serbian Imperialism, which is economic, linguistic, ideological and administrative....

The Slovenian Nation to-day is exploited and robbed of the fruits of its own hard labor, through massive levies.

This subjugation and slavery, however, is not enough for the present Slovenian Communist rulers. Not only are the Slovenians spiritually enslaved and economically exploited, but to-day they are witnessing another wave of multilateral imperialism from Belgrade in the form of planned internal colonization.

At present Slovenia is already home to over two hundred and fifty thousand newcomers, colonizers, -Serbs and other Yugoslav nationalities.

If this communist genocidal policy continues, the Slovenian Nation, living at the crossroad of Romanic, Germanic and Slavic worlds, with its typical Slovenian characteristics, will disappear, die out.

Yet there is hope. We firmly believe that the freedom of the individual and the principal of self-determination of nations world wide will prevail, and that in the near future the independence of the Slovenian Nation will also be achieved.

Slovenian National Federation of Canada.

Novice iz Slovenije

Za nov privilegij je preskrbela vlada v Beogradu. V Sloveniji so pričakovali da bi mogli obiskati grobe na dan mrtvih v zamejstvu brez običajnega pologa. Tako je bilo dovoljeno lani. Za letos pa je bilo odločeno, da lahko potujejo na grob padlih partizanov, taboriščnikov, žrtev prve in druge svetovne vojne samo BORCI. NOVI DINAR: Zaradi neprestane inflacije so predvidevali da bo do konca 1984 uradno Dinar dosegel zamenjalno vsoto 1 USA - 200 ND. To stanje je bilo že doseženo že 5. dec. Ako govorimo o starih dinarjih je torej cena sedaj 20000 dinarjev za en dolar. Povratnik iz domovine pa pravi, da privatno lahko dolarje ali kako drugo zapadno valuto dobiš samo ako plačaš približno 10% iznad uradne zamenjalne vsote.

PLAČE: nominalno se sedaj vrte okoli \$100 za delavce v industriji, zdravnik, inženirji, direktorji pa dobe nekje med 200 in 300 dolarji. Obupno nizke prejemke imajo sedaj upokojenci. Komaj dobrih 50 dolarjev. Realno so se dohodki povrnili na dobo izpred 15 let. Največsi ljudje pomagajo s privatnim delom. Računajo, da si na ta način zvišajo dohodek za 100% ali pa deloma dobivajo podporo od sorodnikov na zapadu. Partijci, ki jih sedaj ljudstvo imenuje prodance, in bivši borci si pomagajo z različni privilegiji, ki jih imajo ali si jih pa sami vzamejo.

DOLGOVI: Zapadne banke so v decembru odobrile Jugoslaviji moratorij, za 90 dni. V prihodnjih 90 dneh torej SFRJ ne bo odplačevala glavnice. Za v bodoče delajo na tem, da bi se odplačevanje dolgov podaljšalo na dobo 8 let. Vsekakor kljub silnemu naporu v zunanji trgovini je še vedno govora o isti vsoti dolga zapadu to je 21 bilijonov.

KORUPCIJA: letos jeseni je bil objavljen pogovor z važnim švicarskim bančnikom. Izvedeli smo iz pogovora, da imajo funkcionarji SFRJ v Švici na njihovih privatnih računih toliko, da bi lahko samo s temi računi plačali ves dolg zapadu. Pogovor je bil objavljen v Slobodni Dalmaciji doma. Čudimo se ogromni vsoti in se nam zdi neverjetno visoka, nihče ni gornje trditve zanikal!

Srečno Novo leto
1985 želi vsem
Slovencem

družina

Janeza Burjek
iz Chicaga

RIBOLOV: Federalna vlada SFRJ je podpisala sporazum z Italijani glede ribolova v Jadranu. Dogovor daje Italijanskim ribičem pravico loviti v jugoslovanskih vodah pri Baru, Pela-gruži in Dugem Otoku. Naši ribiči se bojijo, da bi Italijani opustošili Jadran. Za protiuslugo bodo Italijani dobavili 10 modernih ribiških čolnov! Odvisnost SFRJ od Mednarodnega denarnega fonda, tujih kapitalistov in takih mednarodnih pogodb postaja vedno večja. To ima lahko težke politične posledice.

TRANSPORT: že dolga leta se tuje države pritožujejo nad tehnično pomanjkljivostjo in umazanost vlakovnih kompozicij SFRJ, ki vozijo izven meja. Sedaj je končno prišlo tako daleč, da so mnoge zapadne države enostavno prepovedale cirkulacijo na njihovem teritoriju!

IZSELJENSKI PIKNIK: V Skofji Loki, slovenski Dachau, v gradu in okoli gradu, ki je bil za premnoge naše rojake zadnja postaja pred nasilno smrtjo so smatrali za primerno, da so se na dan borcev udeležili tega piknika in javno pozdravili rojake Vinko Močnik od Slovenskega društva v Vancouverju. Tony Vrščič - Slovenski športni Klub Toronto, Francka Dim in Folklorna skupina Lipa St. Catharines. Po Rodni Grudi od oktobra iz poročila SIM razvidno tudi organizacije izseljanskega piknika v Kočevju. Kočevski župan je ob tej priliki

opisal pomembnost partizanov v tej okolici. Kočevje je tudi povezano z nasilno smrtjo vrnjenih slovenskih vojakov junija 1945. Obiskov v Kočevju ni bilo mnogo, saj izseljenci niso omenjeni. Kočevje je bilo naseljeno pred revolucijo z Nemci in slovenskimi izseljenci iz tega področja skoraj ni.

DR. G. ROŽMAN: 25-letnico njegove smrti so se lepo spomnili v Clevelandu, duhovniki na Koroškem, lepo se ga je spomnil tudi slovenski metropolit dr. A. Sustar. V Toronto, kjer je njegov kip v župnijski dvorani kake slovesnosti ni bilo. Kot čujemo pa je 25 letnico proslavilo v tem času v Torontu Radijski klub - Slovenski večer. Med „častnimi gosti“ v župnijski dvorani so bili gospodje, ki jih zaman čakamo, ko se velika družina zbira ob mogoče manj veselih toda bolj pomembnih dogodkih.

NI PROPAGANDE: v Rodni Grudi glasilo SIM v oktobru 1984 pravi slovenski izseljenec, ki je šel radi komunizma za kruhom v tujino. Takole govori: „Rodno grudo imam zelo rad, ker nas druži, povezuje in je BREZ VSAKE PROPAGANDE Pravijo, da je smeh dober za zdravje, ta „sestavek“ je vsekakor vreden smeha!

ZU

V ZLATI KLETKI

VINKO ZALETEL, koroški duhovnik in "večni popotnik", nam je že znan po zanimivih potopisnih knjigah in seveda od takrat, ko je bil s škofom Leničem med nami v Avstraliji. Tu nam popisuje "detour" svojega zadnjega potovanja: iz Argentine domov na Koroško preko Moskve.

Misli, Avgust 1984

V BUENOS AIRESU se nas je vkrvalo na sovjetsko letalo tipa "Iljušin" kakih trideset potnikov. Potovanje je poteklo kot v vseh drugih prekoceanskih letalih in ob dobri postrežbi.

Ob prihodu v Moskvo je bila najprej običajna kontrola dokumentov in prtljage. Mene so pregledali od vrha do tal in zlasti preverjali, če moja fotografija odgovarja mojemu obrazu. Tudi "Katoliški misijoni", ki sem jih bral med vožnjo, so bili za policistko sumljivi. Prelistala jih je od začetka do konca.

Samo dva sva bila tranzitna potnika, tj. da sva vožnjo nadaljevala. Dolgo sva morala čakati, da so naju prepeljali v tranzitni hotel. Končno naju je neka uradnica odvedla do skritega izhoda z letališča. Tam so mi potni list vzeli in dali neko rdečo izkaznico. Pridružil se je še neki policist. Skupno — štiri osebe — smo vstopili v avtobus. Ko nas je pripeljal do hotela, smo našli vrata zaprta. Na uradničin poziv so jih odprli, za nama pa spet zaprli. Ostal sem v tej kletki dva dni.

Po prijavi so naju odpeljali v sedmo nadstropje. Soba ni bila nič posebnega. Hotel je veljal za prvorazrednega, v zahodni Evropi pa bi ga šteli za tretjo ali četrto kategorijo.

Ko je prišel čas kosila, sem dobil posebno izkaznico. V obednici so mi dodelili prostor med ostalimi potniki, kajti sam si nisem smel izbirati mize ali stola. Za kosilo smo dobili neke vrste juho, goveje meso, kolaček kumare, par kolobarčkov pese, nekaj listov solate. Meso je bilo zelo trdo, da ga nisem mogel jesti. Ob koncu smo dobili sladoled, ki pa je bil bolj samolede. Ruski čaj je zaključil kosilo.

Upal sem, da nas bodo po kosilu peljali v avtobusom na ogled mesta, toda zaradi praznovanja Oktobrske revolucije ogled mesta ni bil možen. Moral sem ostati doma. Zato sem šel počivat in spal do pol šestih zvečer. Zbudil sem se ob popolni temi. Za večerjo smo dobili — spet je bil potreben kupon — kisló zelje in meso z rižem. Posadili so me med tri črnice. Meso, zopet je bilo trdo, sem prepustil enemu izmed črncev. Bil je vesel in hvaležen. Zobe pa je imel take, da bi lahko kamenje grizel. Pri večerji nas je bilo komaj deset ljudi, medtem ko premore ogromna jedilnica kakih dvesto sedežev.

Po večerji sem si odprl televizijo. Karkoli sem odprl, povsod so nastopale in klepetale debelušne ženske, ki so vneto razpravljale o "raboti" (delu). Šele ob koncu sem ujel ruski balet, ki je bil res zanimiv.

Minila je že druga noč. Zjutraj me pridejo obvestiti, naj se pripravim za odhod. Ko pridem do prtiličja, sem pričakoval, da mi dajo zajtrk. Namesto tega sta šefinja sprejemne pisarne in postrežnica začeli prepir, zakaj sem že prišel doli, ko avtobusa še ni. Jaz pa sem moral čakati. Zazrl sem se v policista, ki je ob vhodu vsakemu odklenil in za njim spet zaklenil vrata. Ker je to bilo zjutraj, ko so prihajale uslužbenke na delo, je bil zelo zaposlen: neprestano je odpiral in zapiral.

Po dolgem čakanju — ostal sem brez zajtrka kot celotna skupina potnikov, večina črncev — je avtobus pripeljal neke ljudi z letališča, jaz pa sem se končno iz "zlate kletke" lahko odpeljal. Bil sem od potnikov čisto sam, ob meni pa za "varstvo" uslužbenka in policist. Prišli smo do nekkih železnih vrat. Tam je policist pritisnil na majhen, komaj viden gumb in čez čas je prišel tisti policist, ki mi je ob prihodu v Moskvo odvzel potni list. Zopet je preverjal sliko, če sem pravi, in mi nato vrnil potni list, jaz pa sem mu izročil rdečo izkaznico.

Nato so me peljali v čakalnico na letališču. Več je bilo policistov kot potnikov. Policisti so bili sami mladi fantje, veliki in močni po postavi. V letališkem soplehju so tudi trgovine z vsemi mogočimi stvarmi, ki jih srce more požele. Ves čas čakanja pa nisem videl enega samega človeka, ki bi se tam ustavil. Cene so v rubljih. Vidi se, da so te trgovine bolj zaradi reklame, da bi potniki videli kaj vse Rusija ima.

Po dolgem čakanju sem spet lahko vstopil v letalo, da me odpelje na Dunaj. Bilo nas je točno deset potnikov, ki smo se radovedno drug drugega ogledovali. Dobili smo obilen zajtrk.

Na Dunaju je pregled dokumentov trajal nekaj sekund, za prtljago se pa sploh ni nihče zmenil. Hitro sem si poiskal avtobus za dunajski južni kolodvor, potem pa brž v brzovlakom v Celovec.

Bil sem spet doma, bolj bogat za eno izkušnjo o komunizmu z realnim obrazom. Nihče več me ne bo pregovoril, da potujem prek Moskve, razen če bi se mi zahotelo varnega spanja, kajti tam bom zavarovan in zastražen kot nikjer na svetu: spal bom mirno kakor ruski medved v mrzli zimi. Ko pa si bom izbral prijaznost in prisrčnost oblasti in ljudi, tedaj pa bom mislil na Argentino. Čeprav ta izjava kakemu "naprednežu" ne bo pogodu...

Osvobodilna teologija

Nadaljevanje s str. 1

zapovedi predpisujejo ljubiti svoje sovražnike, pristavlja pater Gutierrez, da je edino razredna borba sredstvo, preko katerega bo prišla do univerzalne ljubezni. Zato pomeni sodelovati v tej borbi: ljubiti.

Konflikt, čeprav izražen v nasilstvu, je sredstvo do končnega cilja: ljubezni. Bog je poslal svojega Sina, da se je učlovečil zato, da bi osvobodil človeka od greha, ignorance, lakote, nesreče in zatiranja; vseh lastnosti, ki izhajajo iz egoizma. Tako „osvobodilni teologi“.

Ni trajalo dolgo, da so osvobodilni teologi naleteli na odpor. Leta 1976 je mednarodna teološka komisija svarila proti „teorijam, ki vsebujejo direktne ali indirektno elemente ideologij, ki se naslanjajo na temelje, o katerih bi se dalo debatirati, in na filozofskih predpostavkah (assumptions), ali celo na zmotljivi antropologiji“. To svarilo se je še posebno nanašalo na analize, ki jih je navdahnili marksizem-leninizem. Papež Janez Pavel II. je na sestanku latin-ameriških škofov v Pueblu leta 1979 dejal, da je prav delati za osvoboditev, toda osvoboditev mora biti prava, avtentična, taka ki sloni na pravem gledanju na Kristusa. Božje kraljestvo, je rekel papež, ne sme biti zamenjano z oblastjo na zemlji. Politična, ekonomska in socialna osvoboditev ne spada v problem zveličanja. Kristus ni bil podtalni agent iz Nazareta, ni bil revolucionar. Nasprotno, Kristus je zavračal nasilstvo in je odpiral pot k spreobrnitvi za vse ljudi. Vatikanska „Navodila“ k gotovim pogledom osvobodilne teorije v septembru 1984 (na predvečer prihoda brata Boffa v Rom), so bila odmev prejšnjih papeževih svaril.

Ta „Navodila“ toplo odpravljajo nagnenje ubogih k boljšemu življenju, istočasno pa dajejo podrobno kritiko „deviacijam, ki so povzročile gotove oblike osvobodilne teologije, ki se poslužujejo na nekritični način pojmov (konceptov) sposojenih pri različnih sodobnih marksističnih idejah.“

Kaj so te diviacije? Ena je stališče, da so vsi grehi „socialni“, posledica slabe strukture v organizaciji materialnega življenja.

Druga je napaka „ekskluzivno političnega branja sv. Pisma kot npr. Exodus in Magnificat. Takšne interpretacije ignorirajo radikalno novost Novega Testamenta. Osvobojenje Exodusu ni bilo samo stvar politike. Svoboda v smislu krščanske vere je predvsem svoboda pred suženjstvom greha. Glavno oporekanje osvobodilni teologiji je obtožba, da ta politizira Kristusov Evangelij; transcendentni pogled izgine. Socialna teorija se povzdiguje na nivo teologije. (Vera postane politika, ali politika postane vera o. ur.)

Vatikan odobrava idejo, da zahteva vsaka učinkovita

borba proti revščini znanstveno analizo vzrokov za tako revščino; toda trdi, da nekateri teologi osvoboditve mešajo to v Marksovo analizo. Marksizem, trdi dokument, stoji na ideoloških osnovah, ki so nezdružljive z krščansko vero. Med temi so: pojem delne resnice in ideja, da je razredna borba dominantni zakon zgodovine. Za marksiste vera postane „zvestoba zgodovini“, upanje se spreobrne v „zaupanje bodočnosti“ in ljubezen se spremeni v „odločitev za reveže“. Reveži v sv. Pjismu postanejo tako proletariat Karla Marksa.

Za navrhek vatikanska „Navodila“ nadaljujejo, da je ideja razredne borbe kot pot v brezrazredno družbo mit, ki zavira reforme in celo večja revščino in krivico.

KOMUNISTI V TALARJIH:

Lahko je torej razumeti, pravi članek, zakaj marksisti in leninisti vabijo katoličane, še posebno duhovnike, za svoje zaveznike. V Latinski Ameriki revolucija rabi pomoč Cerkev za zmago! Zato hoče sandinistični režim v Nikaragui, da pater Miguel d'Escoto in pater Ernesto Cardenal na vsak način ostaneta v vladi, čeprav to lahko pomeni kršiti cerkveni zakon, ki prepoveduje duhovnikom sprejeti politične funkcije v vladah. Kaj režim hoče, je očitno dokaz za vsakega Nicaraguančana: pokazati, da je katoliška Cerkev za revolucijo! Papež, ki je iz Vzhodne Evrope, gotovo ni navdušen nad možnostjo, da bi se lepega dneva ta velika Južno Ameriška Cerkev znašla pod komunistično kuto.

Katoličani so bili že popreje rabljeni kot „koristna budala“ ali „useful idiots“, kot jih je imenoval nekdanji glavni sekretar komunistične Internacionale, Dimitrij Manuilsky, za pomoč pri komunističnih revolucijah. V Sloveniji n. pr., nadaljuje pisec, najbolj zvestim katoliškim predelom Jugoslavije, se je nekaj levičarskih katoličanov (med njimi tudi nekaj duhovnikov) pridružilo Titovim partizanom med drugo svetovno vojno v borbi (med drugim, o. ur.) proti nemškimi in italijanskim okupatorjem. Toda, ko so zmagali, so ti prejšnji zavezniki Tita prenehali biti politična sila. Nekateri so se vključili v komunistično partijo, da so tam napredovali, toda oni, ki so se upirali proti naraščajoči režimski (komunistični o. ur.) avtokraciji, kot n. pr. Edvard Kocbek, priznan pisatelj in prvi minister za vzgojo in izobrazbo (si slišal, pater Cardenal? o. ur.) so bili potisnjeni ob stran. Slovenski levičarski katoličani niso razvili osvobodilne teologije (čeprav nekateri trdijo, da so jo že na Bohinjskih dnevih zagovarjali!) toda prišli so pod vpliv francoskih levičarskih katoličanov, kot je Emanuel Mounier, ustanovitelj revije ESPRIT in glasen zagovornik sodelovanja med marksisti in kristjani za doseg socialne pravičnosti, ugotavlja pisec.

Zato so tudi škofje v Nikaragui zelo zaskrbljeni, da bi sandinistični režim poskušal ustvariti razdor med zelo politično orientirano „narodno Cerkvijo“, ki jo vodijo sandinistični duhovniki in uradno Cerkvijo, ki jo vodi nadškof Miguel Obando y Bravo. S tem v mislih, je papež govoril za 492 obletnico darovanja prve sv. maše na ameriških tleh. V tem je imel pogovore z latinsko-ameriški jezuiti tudi njihov general pater Kolvenbach. Znano je namreč da mnogi od teh podpirajo ne samo osvobodilno teologijo, ampak tudi levičarska gibanja v Centralni in Južni Ameriki.

Kot Jugoslavija - tako Južna Amerika?

Pisec nadaljuje, da mora Cerkev, čeprav izjavlja, da je njen delokrog in skrb za duhovno plat človeka, vseeno dokazati da ta skrb ne postane samo izgovor, kot to trdijo marksisti in njihovi zavezniki, za podpiranje status quo. Cerkev mora pokazati, da je naklonjena progresu in pravičnosti. Nov dokument, ki ga pripravlja Vatikan, naj bi nudil uradno odobreno osvobodilno teologijo, ne samo za Južno Ameriko, ampak tudi za komunistični svet in za Zapad. To bo težka naloga.

Med najbolj vnetimi podporniki papeža pri njegovi osvobodilni teologiji ali teologiji (ki pač opozarja duhovnike na njihovo dolžnost za duhovno skrb vernikov), so kardinal Ratzinger, jezuitski general pater Kolvenbach, kardinal Alonzo Lopez Trujillo, energičen 50 let star predsednik latinsko-ameriške konference in „črna ovca“ v očeh osvobodilnih teologov. Ta teologija postaja vedno bolj aktualna v Aziji, Afriki, na Filipinih. V kako smer bo šla papeževa politika? Morda je smer nakazana v govoru, ki ga je papež poslal Južno-afriškemu škofom v Zimbabve, v avgustu lani. V njem je dejal, da je „solidarnost Cerkev z reveži, z žrtvami nepravičnih zakonodaj, ali krivične socialne in ekonomske strukture (o tem je govoril tudi v Kanadi! o. ur.) neoporečna. Toda način kako doseči solidarnost, ne more biti ukazovan z analizo, ki sloni na osnovi razrednih razlik ali celo razredne borbe, „zaključuje članek.

Kako bomo na ta težek problem reagirali mi, slovenski katoličani? Ali s širokogrudnostjo, kot so jo že doslej kazali Slovenci v domovini, v zamejstvu in v zdomstvu, ko so nesebično podpirali z misijonarji in misijonskimi podporami potrebe obuboženega Tretjega sveta in s tem izpovedovali vero, kakor jo oznanja sv. oče Janez Pavel II. Ali s podpiranjem revolucij, kot smo jo imeli med vojno doma, ki je povzročila nepopisno veliko zla, duhovne v materialne škode in pomagala na oblast komunistom, ni pa doprinesla k pravičnejšemu socialnemu redu ničesar, kar ne bi mogli Slovenci na demokratični način doseči z evolucijo?

Ali pa morda z zaskrbljenostjo moribundnih komunistov, ki se baje doma zadnje čase vedno bolj pogosto sprašujejo, kaj narediti, da bi lahko vsaj nekaj svetnih dobrin, ki so si jih nakopili v življenju, odnesli „s seboj“? Ali ne vodi tako premišljanje v logičen zaključek, ki ga uči uradna katoliška Cerkev, da namreč „človek ne živi samo od kruha“?

Zemeljski ostanke sv. Cirila v cerkvi sv. Hieronima v Rimu.